# ĢENERĀLADVOKĀTA PAOLO MENGOCI [*PAOLO MENGOZZI*] SECINĀJUMI,

sniegti 2009. gada 30. aprīlī [1]

## I — Priekšvēsture, process un lietas dalībnieku prasījumi

1. Ar 2004. gada 26. oktobra Lēmumu C (2004) 4221, galīgā redakcija, par [EKL] 81. panta piemērošanas procedūru (lieta COMP/F-1/38.338 — PO/Adatas) (turpmāk tekstā — "strīdīgais lēmums") Eiropas Kopienu Komisija minētā lēmuma 1. pantā konstatēja, ka *William Prym GmbH & Co. KG* un *Prym Consumer GmbH & Co. KG* (turpmāk tekstā — "*Prym*" vai "prasītājas") ir pārkāpušas EKL 81. panta 1. punktu, piedaloties virknē vienošanos, ar kurām tika veikta vai veicināta, no vienas puses, izstrādājumu tirgu sadale, sadalot Eiropas metāla galantērijas preču tirgu, un, no otras puses, ģeogrāfisko tirgu sadale, sadalot Eiropas adatu tirgu, kopā ar diviem Apvienotās Karalistes uzņēmumiem un to attiecīgajām meitas sabiedrībām, proti, no vienas puses, *Coats Holdings Ltd* un *J & P Coats Ltd* (turpmāk tekstā kopā sauktas — "*Coats* grupa") un, no otras puses, *Entaco Group Ltd* un *Entaco Ltd* (turpmāk tekstā kopā sauktas — "*Entaco* grupa").

2. Strīdīgā lēmuma 2. pantā Komisija prasītājām uzlika naudas sodu EUR 30 miljonu apmērā.

3. Šo naudas sodu Komisija strīdīgajā lēmumā noteica atbilstoši pārkāpuma smagumam un ilgumam jeb atbilstoši abiem kritērijiem, kas minēti gan 15. panta 2. punktā Padomes 1962. gada 6. februāra Regulā Nr. 17, Pirmā regula par Līguma [81.] un [82.] panta īstenošanu [2] ar grozījumiem (turpmāk tekstā — "Regula Nr. 17"), kā arī 23. panta 3. punktā Padomes 2002. gada 16. decembra Regulā (EK) Nr. 1/2003 par to konkurences noteikumu īstenošanu, kas noteikti Līguma 81. un 82. pantā [3]. Lai aprēķinātu prasītājām ar strīdīgo lēmumu uzliktā naudas soda apmēru, Komisija, lai gan to nepārprotami nenorādīja, izmantoja arī metodi, kura izklāstīta Pamatnostādnēs naudas soda apmēra noteikšanai, piemērojot Regulas Nr. 17 15. panta 2. punktu un EOTK līguma 65. panta 5. punktu (turpmāk tekstā — "pamatnostādnes") [4].

4. Tādējādi attiecībā uz pārkāpuma smagumu, kas izskatīts strīdīgā lēmuma pamatojuma 317.–321. punktā, Komisija ņēma vērā pārkāpuma raksturu, tā "reālo ietekmi uz tirgu", kā arī attiecīgā ģeogrāfiskā tirgus lielumu. Pamatojoties uz šiem faktoriem, Komisija secināja, ka uzņēmumi, kas

1 — Oriģinālvaloda — franču.

2 — OV 1962, 13, 204. lpp.
3 — OV 2003, L 1, 1. lpp.
4 — OV C 9, 3. lpp.

bija aizliegtās vienošanās dalībnieki, ir izdarījuši "sevišķi smagu" pārkāpumu, un šī iemesla dēļ naudas soda sākumsummu prasītājām noteica EUR 20 miljonu apmērā.

5. Attiecībā uz pārkāpuma ilgumu Komisija konstatēja, ka tas turpinājās vismaz piecus gadus un trīs mēnešus ilgā laikposmā jeb no 1994. gada 10. septembra līdz 1999. gada 31. decembrim. Tādēļ tā sākumsummu palielināja par 50 %, lai ņemtu vērā pārkāpuma ilgumu. Tādējādi naudas soda pamatapmēru Komisija prasītājām noteica EUR 30 miljonu apmērā.

6. Turklāt strīdīgā lēmuma pamatojuma 331. punktā Komisija atteicās prasītājām par labu piemērot atbildību mīkstinošus apstākļus, uzsverot, ka nelikumīgā nolīguma priekšlaikus izbeigšana nenotika tās iejaukšanās dēļ un ka šādu priekšlaikus izbeigšanu tā jau ir ņēmusi vērā, nosakot pārkāpuma ilgumu.

7. Vēl Komisija uzskatīja, ka tikai *Entaco* grupa atbilst nosacījumiem, kas minēti B punktā Komisijas 1996. gada 18. jūlija paziņojumā par naudas sodu neuzlikšanu vai to apmēra samazināšanu lietās, kas skar uzņēmumu aizliegtas vienošanās [5] (turpmāk tekstā — "paziņojums par sadarbību"). Tādējādi kopējais apmērs naudas sodam, ko prasītājām uzlika ar strīdīgo lēmumu, bija EUR 30 miljoni.

8. Ar prasību, ko Eiropas Kopienu Pirmās instances tiesas kancelejā iesniedza 2005. gada 28. janvārī, prasītājas lūdza, pirmkārt, atcelt strīdīgo lēmumu, ciktāl tas attiecas uz tām, un, pakārtoti, atcelt vai samazināt tām solidāri piespriesto naudas sodu.

9. Ar 2007. gada 12. septembra spriedumu (turpmāk tekstā — "pārsūdzētais spriedums") [6] Pirmās instances tiesa daļēji apmierināja prasību, ciktāl tā attiecās uz naudas soda samazināšanu, konstatējot, ka prasītājām kļūdaini nepiemēroja paziņojuma par sadarbību D punkta 2. apakšpunktu par Komisijas nosūtītā 2004. gada 15. marta paziņojumā par iebildumiem konstatēto faktisko apstākļu neapstrīdēšanu. Tādēļ Pirmās instances tiesa, īstenojot savu neierobežoto kompetenci EKL 229. panta izpratnē, samazināja prasītājām uzliktā naudas soda apmēru līdz EUR 27 miljoniem. Pārējā daļā tā prasību noraidīja. Attiecībā uz tiesāšanās izdevumiem Pirmās

5 — OV C 207, 4. lpp.

6 — Lieta T-30/05 *Prym* un *Prym Consumer*/Komisija (Krājums, II-107. lpp.).

instances tiesa piesprieda prasītājām segt 90 % no saviem tiesāšanās izdevumiem pašām, kā arī atlīdzināt 90 % no Komisijas tiesāšanās izdevumiem, nosakot, ka tai jāsedz atlikusī daļa.

## II — Juridiskā analīze

### *A — Ievada piezīmes*

10. Ar pieteikumu, kas Tiesas kancelejā iesniegts 2007. gada 30. novembrī, prasītājas iesniedza apelācijas sūdzību pret pārsūdzēto spriedumu, lūdzot Tiesu, pirmkārt, atcelt minēto spriedumu, ciktāl tām tajā uzlikts naudas sods, un atcelt strīdīgo lēmumu, ciktāl tas attiecas uz tām. Pakārtoti — prasītājas lūdz atcelt vai samazināt naudas sodu, kas tām uzlikts strīdīgā lēmuma 2. pantā, un lietu nosūtīt atpakaļ izlemšanai Pirmās instances tiesā. Tās arī lūdz piespriest Komisijai atlīdzināt visus tiesāšanās izdevumus.

11. Atbildes rakstā Komisija lūdz Tiesu noraidīt apelācijas sūdzību un piespriest prasītājām atlīdzināt tiesāšanās izdevumus.

12. Lietas dalībnieku mutvārdu paskaidrojumus uzklausīja tiesa sēdē, kas notika 2009. gada 5. martā.

13. Apelācijas sūdzības pamatojumam prasītājas izvirza piecus pamatus. Pirmie divi pamati, kas saistīti attiecīgi ar tiesību uz aizstāvību pārkāpumu un tiesību liegšanu, pamato prasījumu (pilnībā) atcelt pārsūdzēto spriedumu. Pārējie trīs pamati, kā es šajos secinājumos paskaidrošu plašāk, attiecas tikai un vienīgi uz prasītājām solidāri uzliktā naudas soda apmēra noteikšanu, un tāpēc to dēļ — gadījumā, ja kaut viens no tiem būtu jāpieņem, — pārsūdzēto spriedumu varētu atcelt tikai daļēji un attiecīgā gadījumā varētu pārskatīt strīdīgo lēmumu, ja Tiesa konstatētu, ka saskaņā ar Tiesas Statūtu 61. panta pirmo daļu to ļauj tiesvedības stadija.

14. Tomēr es jau tagad norādu, ka, manuprāt, neviens no pamatiem, ko prasītājas izvirzījušas savas apelācijas sūdzības atbalstam, nav tāds, ka tā dēļ būtu kaut vai daļēji jāatceļ pārsūdzētais spriedums, pat ja tajā norādītais pamatojums noteiktos aspektos varētu būt kritizējams, kā es argumentēšu šajos secinājumos.

*B — Par pirmo apelācijas sūdzības pamatu attiecībā uz tiesību uz aizstāvību, it īpaši tiesību tikt uzklausītam, pārkāpumu*

1) Pirmās instances tiesas apsvērumi

15. Tiesvedībā Pirmās instances tiesā prasītājas apgalvoja, ka Komisija ir pārkāpusi to tiesības tikt uzklausītām, jo sākotnēji vienoto procesu "metāla galantērijas preces" sadalījusi divos atsevišķos procesos, proti, no vienas puses, "metāla galantērijas preces: adatas" (turpmāk tekstā — "adatu lieta"), kurā vēlāk pieņēma strīdīgo lēmumu, un, no otras puses, "metāla galantērijas preces: rāvējslēdzēji" (turpmāk tekstā — "rāvējslēdzēju lieta"). Tās apgalvoja, ka tad, ja Komisija būtu respektējusi to tiesības tikt uzklausītām, tās tai būtu norādījušas, ka ar strīdīgo lēmumu uzliktā naudas soda apmērs ir jānosaka saistībā ar vispārēju vērtējumu, jo lieta "adatas" un lieta "rāvējslēdzēji" ir savstarpēji saistītas. Prasītājas uzsvēra, ka strīdīgajā lēmumā Komisija tomēr nav ņēmusi vērā lietu "rāvējslēdzēji" un ka šī iemesla dēļ naudas sods, kas prasītājām uzlikts ar minēto lēmumu, esot pārāk liels (apmēram 8,9 % no prasītāju kopējā apgrozījuma visā pasaulē), un ka tas tāds nebūtu, ja abas lietas būtu izskatītas kopā.

16. Pirmās instances tiesa šo argumentāciju noraidīja. Pārsūdzētā sprieduma 61. punktā tā vispirms konstatēja, ka paziņojumam par iebildumiem, ko prasītājām nosūtīja 2004. gada 15. martā, bija nepārprotams virsraksts "Paziņojums par iebildumiem procesā PO/metāla galantērijas preces: adatas" un ka prasītājas šī iemesla dēļ vēlākais šajā datumā uzzināja, ka Komisija ir uzsākusi atsevišķu procesu attiecībā uz adatu tirgu. Pēc Pirmās instances tiesas domām, prasītājas tādējādi varēja pret procesa sadalīšanu aizstāvēties savā atbildē uz minēto paziņojumu par iebildumiem.

17. Pārsūdzētā sprieduma 63.–66. punktā Pirmās instances tiesa piebilda:

"63. Attiecībā uz argumentiem par 10 % ierobežojumu un to, ka Komisijai esot pienākums veikt adatu lietas un rāvējslēdzēju lietas "vispārēju vērtējumu", būtu atbilstoši norādīt, ka Regulas Nr. 1/2003 23. panta 2. punktā ir tikai noteikts, ka naudas sods katram pārkāpuma dalībniekam nedrīkst pārsniegt 10 % no tā kopējā apgrozījuma iepriekšējā uzņēmējdarbības gadā. Šajā noteikumā nav minēta vienai un tai pašai sabiedrībai uzlikto dažādo naudas sodu summa. Ja prasītājas faktiski ir izdarījušas atsevišķus pārkāpumus, tad tam apstāklim, vai pārkāpumi tiek konstatēti ar vairākiem lēmumiem vai vienu vienīgu lēmumu, nav nekādas nozīmes. Tādēļ vienīgais jautājums, kas jānoskaidro, ir tas, vai realitātē ir vai nav bijuši atsevišķi pārkāpumi.

64. Šajā kontekstā Komisijas tiesības objektīvu iemeslu dēļ sadalīt, kā arī apvienot procesus ir netieši atzītas Pirmās instances tiesas 2005. gada 15. jūnija spriedumā apvienotajās lietās T-71/03, T-74/03, T-87/03 un T-91/03 *Tokai Carbon* u.c./Komisija ([..]; turpmāk tekstā — "spriedums lietā *Tokai II*"). Minētā sprieduma 118. punktā Pirmās instances tiesa konstatēja, ka Komisija varēja sabiedrībai *SGL Carbon*, vienai no prasītājām minētajās lietās, uzlikt trīs atsevišķus naudas sodus (ar diviem lēmumiem), katrā no tiem ievērojot Regulas Nr. 17 15. panta 2. punktā noteiktos ierobežojumus, ar nosacījumu, ka *SGL Carbon* ir izdarījusi trīs atsevišķus EKL 81. panta 1. punkta noteikumu pārkāpumus.

65. Konkrētajā lietā situācija nav pilnībā līdzīga tai, kurā pieņēma spriedumu lietā *Tokai II*, 64. punkts *supra*, jo adatu un rāvējslēdzēju lietas, kā norāda prasītājas, pārklājas attiecībā uz to izcelsmi, attiecīgajiem tirgiem, pārkāpumu aptverto laikposmu un attiecīgajiem uzņēmumiem. Prasītājas uzsver, ka tirgus definīcija, kas iekļauta paziņojumā par iebildumiem rāvējslēdzēju lietā, "gandrīz vārds vārdā" atbilst tai definīcijai, kas izklāstīta [pārsūdzētā] lēmuma 46. apsvērumā.

66. Šos apgalvojumus tomēr var pārbaudīt tikai pēc lēmuma pieņemšanas rāvējslēdzēju lietā. Mutvārdu procesā Komisija apstiprināja, ka administratīvais process rāvējslēdzēju lietā nav pabeigts un ka vēl nav pieņemts nekāds lēmums. Tādēļ visi pieņēmumi attiecībā uz tā iespējamo iznākumu un objektīvu iemeslu iespējamo trūkumu procesa sadalīšanai (attiecībā uz šo prasību skat. 119.–124. punktu spriedumā lietā *Tokai II*, 64. punkts *supra*) ir spekulatīvi un to dēļ nevar apšaubīt [pārsūdzētā] lēmuma likumīgumu."

2) Lietas dalībnieku argumenti

18. Ar šo apelācijas sūdzības pamatu prasītājas norāda, ka Pirmās instances tiesa esot pieļāvusi kļūdu tiesību piemērošanā, pārsūdzētā sprieduma 61. punktā nospriežot, ka tās vismaz pēc 1994. gada 15. marta paziņojuma par iebildumiem zināja, ka Komisija uzsāks atsevišķu procesu par adatu tirgu, un ka tās tādēļ varēja aizstāvēties pret procesa sadalīšanu. Prasītājas norāda, ka ar to vien, ka tās zināja par procesa sadalīšanu, nepietika, lai tās varētu efektīvi īstenot savas tiesības uz aizstāvību. Tās uzskata, ka Komisijai esot bijis jānorāda faktiskie apstākļi un iemesli, kuru dēļ tā sadalīja procesu, taču 1994. gada 15. marta paziņojumā par iebildumiem bija tikai norādīts, ka Komisija uzskata, ka prasītāju rīcība jomā "metāla galantērijas preces: adatas" ir pārkāpums, kas ir nošķirams no darbībām "metāla galantērijas preces: rāvējslēdzēji" jomā. Prasītājas norāda, ka tādēļ, ka Pirmās instances tiesa pieļāva kļūdu tiesību piemērošanā, tām tika liegta iespēja argumentēt, ka pastāv ievērojams skaits apstākļu —

kuri izklāstīti to apelācijas sūdzībā —, kas liecina, ka adatu lietā un rāvējslēdzēju lietā veiktās darbības būtu vismaz daļēji jāuzskata par vienotu un nepārtrauktu pārkāpumu Regulas Nr. 1/2003 23. panta 2. punkta izpratnē. Tiesas sēdē prasītājas uzsvēra, ka tās ir Pirmās instances tiesā cēlušas prasību atcelt Komisijas 2007. gada 19. septembra Lēmumu C(2007) 4257, galīgā redakcija, lietā COMP/E-1/39.168 — galantērijas preces (rāvējslēdzēji) [7] (turpmāk tekstā — "lēmums "rāvējslēdzēji""). veicot procesa sadalīšanu, esot pārkāpusi pienākumu norādīt pamatojumu.

3) Vērtējums

a) Par apelācijas sūdzības pamata apjomu un tā pieņemamību

19. Savā atbildes rakstā Komisija norāda, no vienas puses, ka šis pamats ir jānoraida kā nepieņemams, ciktāl prasītājas ir pirmo reizi izvirzījušas argumentu, ka ceturtais pārkāpums, kas konstatēts lēmumā "rāvējslēdzēji", ir uzskatāms par vienotu un nepārtrauktu pārkāpumu kopā ar strīdīgajā lēmumā konstatēto pārkāpumu. Tā norāda, ka šādu apgalvojumu prasītājas Pirmās instances tiesā nebija izvirzījušas — pat ne vispārēji. Komisija šajā sakarā konkrēti atsaucas uz 12.–23. punktu pieteikumā par lietas ierosināšanu Pirmās instances tiesā, kuros prasītājas esot apgalvojušas, ka tad, ja tās būtu zinājušas par procesu sadalīšanu, tās būtu varējušas norādīt, ka naudas sods abos procesos nedrīkst pārsniegt noteikto ierobežojumu, proti, 10 % no apgrozījuma. No otras puses, Komisija uzskata par nepieņemamu — un, pakārtoti, par nepamatotu — prasītāju apgalvojumu, ka Komisija,

20. Vispirms ir svarīgi atgādināt, ka apelācijas tiesvedībā Tiesas kompetencē principā ir tikai novērtēt likumīgo risinājumu, kas sniegts atbilstoši pamatiem, kuri tikuši izvirzīti pirmajā instancē [8]. Tādēļ lietas dalībnieks principā nevar Tiesā pirmoreiz izvirzīt pamatu, ko tas nav izvirzījis Pirmās instances tiesā, jo tas nozīmētu ļaut Tiesai Pirmās instances tiesas pieņemtā risinājuma likumīgumu novērtēt, ņemot vērā pamatus, kas minētajai tiesai nebija jāizskata [9].

21. Šajā lietā nav strīda par to, ka tiesvedībā Pirmās instances tiesā prasītājas ar pamatu attiecībā uz būtisku formas prasību pārkā-

7 — Šī prasība, ko Pirmās instances tiesa vēl izskata, ir reģistrēta ar numuru T-454/07.

8 — Šajā sakarā it īpaši skat. 2007. gada 1. februāra spriedumu lietā C-266/05 P *Sison*/Padome (Krājums, I-1233. lpp., 95. punkts un tajā minētā judikatūra).

9 — Šajā sakarā skat. iepriekš minēto spriedumu lietā *Sison*/Padome.

pumu norādīja, ka ir pārkāptas to tiesības tikt uzklausītām, jo tām pirms strīdīgā lēmuma pieņemšanas nebija iespējas paust savus apsvērumus par procesa "adatas" un procesa "rāvējslēdzēji" sadalīšanu.

22. Prasītājas šo argumentāciju atkārto arī savā apelācijas sūdzībā, kritizējot tieši pārsūdzētā sprieduma 61. punktu, taču tās šo pamatu paplašina līdz "tiesību uz aizstāvību, it īpaši tiesību tikt uzklausītam, pārkāpumam", lai gan neapgalvo, ka tiesvedībā, kurā tika pasludināts pārsūdzētais spriedums, Pirmās instances tiesa nebūtu šādas tiesības respektējusi. Tomēr tiesības tikt uzklausītam ir tikai viens no veidiem, kādā tiek īstenotas tiesības uz aizsardzību. Tādēļ man šķiet, ka, izskatot pirmo apelācijas sūdzības pamatu, ir tikai jāpārbauda, vai Pirmās instances tiesa pamatoti noraidīja prasītāju izvirzīto iebildumu par tiesību tikt uzklausītām pārkāpumu.

23. Pirms šīs izskatīšanas ir jāatbild uz abiem Komisijas izvirzītajiem nepieņemamības pamatiem. Es jau tagad norādu, ka, manuprāt, tie būtu jānoraida.

24. Pirmkārt, attiecībā uz pirmo nepieņemamības pamatu vispirms jānorāda, ka apelācijas sūdzības pamats, kā es to tikko norobežoju, attiecībā uz tiesību tikt uzklausītam pārkāpumu nav nekādā veidā uzskatāms par jaunu pamatu, kas nebūtu izskatīts pirmajā instancē un ko Tiesa saskaņā ar judikatūru principā nevarētu izskatīt apelācijas tiesvedībā [10].

25. Turpinājumā Komisija savā atbildes rakstā zināmā mērā svārstās attiecībā uz to, kā kvalificēt it kā jauno iebildumu, ko izvirzījušas prasītājas un kas attiecas uz to, ka abos "adatu" un "rāvējslēdzēju" procesos pastāv vienots un nepārtraukts pārkāpums, un runā gan par jaunu "argumentu", gan jaunu "pamatu" [11].

26. Tā tiešām ir, ka, lai gan šāda kvalifikācija varētu būt būtiska tāda pieņemamības pamata pieņemšanai vai noraidīšanai, kas attiecas uz jauna pamata izvirzīšanu apelācijas tiesvedībā Tiesā, tā šo jautājumu izskata samērā reti, vienu vai otru iebildumu dažreiz kvalificējot kā "argumentu" un atzīstot tā pieņemamību, bet iepriekš nemēģinot pārbaudīt, vai reāli runa nav par "pamatu" [12], vai — kas būtu kritizējami un, manuprāt, kļūdaini — jaunu

10 — Skat. iepriekš 8. zemsvītras piezīmē minēto judikatūru.

11 — Šajā sakarā skat. atbildes raksta 3. punktu.

12 — Šajā sakarā skat. par argumentu pieņemamību, kas izriet no Romā 1950. gada 4. novembrī parakstītās Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas, 2007. gada 18. janvāra spriedumu lietā C-229/05 P *PKK* un *KNK*/Padome (Krājums, I-439. lpp., 66. punkts) attiecībā uz argumentiem, kuru pamatā bija Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencija; šajā spriedumā Tiesa precizēja, ka "[..] apelācijas sūdzības ietvaros prasītājs var izvirzīt ikvienu atbilstošu argumentu, ja ar apelācijas sūdzību netiek mainīts Pirmās instances tiesā izskatītās prasības priekšmets. Pretēji Padomes apgalvojumam — nav tāda pienākuma ikvienu apelācijas sūdzībā izvirzīto argumentu iepriekš apspriest pirmajā instancē. Šāda ierobežojuma dēļ apelācijas process daļēji zaudētu savu jēgu".

pamatu izvirzīšanas nepieņemamības režīmam pielīdzināt ikvienu jaunu argumentu, ko prasītāji apelācijas tiesvedībā iesnieguši kāda pamata atbalstam, un secināt, ka minētais arguments ir nepieņemams [13].

27. Savukārt es uzskatu, ka šajā lietā ir jāpārbauda, vai izvirzītais iebildums par to, ka pastāv vienots pārkāpums, balstās uz juridisku pamatojumu, kas atšķiras no pamata attiecībā uz tiesību tikt uzklausītam pārkāpumu, un šādā gadījumā šis pirmais iebildums būtu jāuzskata par atšķirīgu un jaunu tiesisko pamatu, kurš būtu jāpasludina par nepieņemamu, jo tas ir pirmoreiz izvirzīts tiesvedībā Tiesā, vai arī šis iebildums ir formulēts tikai tādēļ, lai atbalstītu pamatu, kas izvirzīts attiecībā uz tiesību tikt uzklausītam pārkāpumu, un šādā gadījumā runa būtu tikai par argumentu, kurš būtu jāpasludina par pieņemamu [14].

28. Taču šajā lietā gan no apelācijas sūdzības, gan no Komisijas atbildes raksta izriet, ka iebildums attiecībā uz vienota un nepārtraukta pārkāpuma pastāvēšanu — attiecībā uz kuru netiek apstrīdēts, ka tas netika šādā veidā izvirzīts tiesvedībā Pirmās instances tiesā, — ir formulēts tikai kā sekas tiesību tikt uzklausītam pārkāpumam, ko it kā pieļāvusi Komisija. Prasītājas savā apelācijas sūdzībā, proti, 12. un 13. punktā, nepārprotami runā par ietekmi, kas bijusi šim iespējamajam procesuālo noteikumu pārkāpumam un ko tās apraksta savas apelācijas sūdzības sadaļā "Procesuālās kļūdas sekas attiecībā uz prasītāju materiālo stāvokli", atsaucoties uz judikatūru, kas nosaka, ka tiesību tikt uzklausītam pārkāpuma dēļ tiesību aktu var atcelt tikai tad, ja gadījumā, ja šāds pārkāpums nebūtu bijis, procesam varētu būt bijis atšķirīgs iznākums [15]. Tādēļ argumentāciju par to, ka pastāv vairāki apstākļi, kuri liecina, ka darbības, kas veiktas adatu lietā un rāvējslēdzēju lietā, ir jāuzskata par vienotu un nepārtrauktu pārkāpumu, prasītājas savā apelācijas sūdzībā izklāsta tikai tādēļ, lai pierādītu ietekmi, kas iespējamajam tiesību tikt uzklausītam pārkāpumam bijusi attiecībā uz to stāvokli un uz strīdīgo lēmumu. Tātad runa ir par iebildumu, kas formulēts tikai tādēļ, lai atbalstītu tiesisko pamatu attiecībā uz tiesību tikt uzklausītam pārkāpumu. No tā izriet, ka šis iebildums ir uzskatāms par argumentu, kas jāatzīst par pieņemamu.

29. Visbeidzot, no pārsūdzētā sprieduma 63.–66. punkta izriet, ka Pirmās instances tiesa, izskatot pamatu attiecībā uz tiesību tikt uzklausītam neievērošanu, tomēr pauda viedokli par jautājumu, kas saistīts ar to, ka Komisija varētu būt sadalījusi vienotu un nepārtrauktu pārkāpumu. Protams, ievērojot prasītāju argumentāciju, kura atgādināta šo secinājumu 15. un 28. punktā un kura attiecas uz ietekmi, kas tam, ka Komisija neesot ievērojusi tiesības tikt uzklausītam, bijusi attiecībā uz strīdīgā lēmuma rezolutīvo daļu,

13 — Skat. it īpaši 2006. gada 21. septembra spriedumu lietā C-167/04 P *JCB Service*/Komisija (Krājums, I-8935. lpp.), kura 114. punktā ir precizēts, ka "apelācijas tiesvedībā Tiesas kompetencē ir tikai novērtēt tiesisko risinājumu, kas sniegts atbilstoši pamatiem un argumentiem, kuri tika izvirzīti pirmajā instancē". Skat. arī 2009. gada 2. aprīļa spriedumu lietā C-202/07 P *France Télécom*/Komisija (Krājums, I-2369. lpp., 59. un 60. punkts).

14 — Pamatojoties uz nošķirumu starp juridisku argumentu un pamatu, kuru Tiesa noteica 2007. gada 25. oktobra spriedumā lietā C-167/06 P *Komninou* u.c./Komisija 24. punkts).

15 — Šajā sakarā skat. it īpaši 1990. gada 14. februāra spriedumu lietā C-301/87 Francija/Komisija (*Recueil*, I-307. lpp., 31. punkts). Šajā sakarā skat. arī 2006. gada 29. jūnija spriedumu lietā C-308/04 P *SGL Carbon*/Komisija (Krājums, I-5977. lpp., 98. punkts un tajā minētā judikatūra).

šāds Pirmās instances tiesas vērtējums, lai gan formulēts nedaudz neskaidri, katrā ziņā tika veikts pakārtoti, jo Pirmās instances tiesa noraidīja prasītāju apgalvojumu attiecībā uz tiesību tikt uzklausītam pārkāpumu.

30. Tomēr attiecībā uz pieņemamu pamatu argumentu formulēšana šāda pamata atbalstam atbilstoši tam, kā tas to izprot, principā ir prasītāja ziņā, kurš to var darīt, vai nu balstoties uz argumentiem, kas jau izmantoti Pirmās instances tiesā, vai arī izvirzot jaunus argumentus, tostarp attiecībā uz Pirmās instances tiesas pausto viedokli. Ja tā nebūtu, tad apelācijas process daļēji zaudētu savu jēgu [16].

31. Katrā ziņā, ievērojot iepriekš minētos apsvērumus, ir skaidrs, ka apgalvojumus, ko prasītājas savas apelācijas sūdzības 13.–29. punktā izklāstījušas par to, ka pastāv vienots un nepārtraukts pārkāpums, uz kuru attiecas gan process adatu lietā, gan process rāvējslēdzēju lietā, nevar interpretēt tādējādi, ka to mērķis būtu izvirzīt Tiesā pamatu, kas saistīts ar kļūdu tiesību piemērošanā vai vērtējumā, attiecībā uz strīdīgā lēmuma pamatojuma 250.–260. punktā izklāstīto pamatojumu, ka minētajā lēmumā noteiktajos tirgos pastāvējis vienots un nepārtraukts pārkāpums. Ja tā būtu, tad saskaņā ar judikatūru šāds pamats, kas attiecas uz strīdīgā lēmuma pamatotību, būtu nepieņemams, jo nav strīda par to, ka tas netika izvirzīts tiesvedībā Pirmās instances tiesā.

32. Otrkārt, attiecībā uz iebildi par nepieņemamību, kuru Komisija izvirzījusi pret prasītāju apgalvojumu par pamatojuma nesniegšanu procesa sadalīšanai, manuprāt, arī šī iebilde nav pieņemama.

33. Protams, es piekrītu, ka šis apgalvojums būtu jākvalificē kā pamats, kas atšķiras no tā pamata, kurš attiecas uz tiesību tikt uzklausītam pārkāpumu, un nav strīda par to, ka tas netika izvirzīts tiesvedībā Pirmās instances tiesā.

34. Abu šo konstatējumu dēļ minētais pamats varētu būt noraidāms, jo tas ir jauns pamats. Turklāt piebildīšu, ka spriedumā lietā *O'Hannrachain*/Parlaments Tiesa jau nosprieda, ka iebildums, ar kuru tiek prasīts konstatēt pienākuma norādīt pamatojumu pārkāpumu, ko it kā pieļāvusi kāda Kopienas iestāde, un kurš nav izvirzīts pirmajā instancē, nav pieņemams, tā kā strīds, ko Tiesa izskata apelācijas tiesvedībā, nedrīkst būt plašāks nekā tas, kas bija jāizskata Pirmās instances tiesai [17].

16 — Skat. iepriekš minēto spriedumu lietā *PKK* un *KNK*/Padome, 64. punkts, kā arī tajā minētā judikatūra.

17 — 2003. gada 5. jūnija spriedums lietā C-121/01 P (*Recueil*, I-5539. lpp., 39. punkts).

35. Tomēr iepriekš minētajā spriedumā lietā *O'Hannrachain*/Parlaments izmantotā pieeja man šķiet pārlieku stingra, jo ar to netiek ņemta vērā Tiesas judikatūra, kas nosaka, ka pienākuma norādīt pamatojumu pārkāpums ir uzskatāms par absolūtu pamatu, kurš izvirzāms pēc Kopienu tiesas ierosmes [18]. Taču, kā Tiesa nesen norādīja 49. un 50. punktā spriedumā lietā *Chronopost* un *La Poste*/*UFEX* u.c., kas pasludināts apelācijas tiesvedībā, absolūtu pamatu var izskatīt jebkurā tiesvedības stadijā, pat ja lietas dalībnieks, kas to izvirzījis, nav to darījis tiesvedībā Pirmās instances tiesā [19]. Šajā ziņā jānorāda, ka iepriekš minētā sprieduma lietā *Chronopost* un *La Poste*/*UFEX* u.c. 49. punktā Tiesa atsaucās uz 25. punktu savā spriedumā lietā Komisija/*Daffix* [20], kurā bija izvirzīts pienākuma norādīt pamatojumu pārkāpums. Šāda atsauce man liek domāt, ka Tiesa ir netieši, taču nepārprotami atzinusi, ka apelācijas tiesvedībā jābūt iespējai izvirzīt pamatu attiecībā uz pienākuma norādīt pamatojumu neievērošanu, it īpaši pamatojuma nesniegšanu, lai gan šāds pamats netika izvirzīts pirmajā instancē.

36. Katrā ziņā šķiet, ka prasītājas sūdzas, ka Pirmās instances tiesa nav pēc savas ierosmes izvirzījusi iespējamo pamatojuma nesniegšanu, kas ietekmē izmeklēšanas procesa sadalīšanu divos atsevišķos procesos.

37. Tādēļ es uzskatu, ka Tiesai būtu jānoraida abi Komisijas izklāstītie iemesli pirmā apelācijas sūdzības pamata nepieņemamības konstatēšanai.

b) Par lietas būtību

38. Runājot par lietas būtību, es uzskatu, ka šis apelācijas sūdzības pamats būtu jānoraida.

39. Pirmkārt, prasītājas, pēc manām domām, nevar sūdzēties par to, ka Pirmās instances tiesa pārsūdzētā sprieduma 61. punktā nosprieda, ka tām tika dota iespēja izklāstīt savus apsvērumus attiecībā uz procesa sadalīšanu, atbildot uz paziņojumu par iebildu-

18 — Skat it īpaši 1998. gada 2. aprīļa spriedumu lietā C-367/95 P Komisija/*Sytraval* un *Brink's France* (*Recueil*, I-1719. lpp., 67. punkts), kā arī 2000. gada 30. marta spriedumu lietā C-265/97 P *VBA*/*Florimex* u.c. (*Recueil*, I-2061. lpp., 114. punkts). Par absolūta pamata jēdzienu skat. arī 102.–104. punktu manos secinājumos, kas sniegti lietā, kurā pasludināja 2007. gada 13. septembra spriedumu lietā C-443/05 P *Common Market Fertilizers*/Komisija (Krājums, I-7209. lpp.). Attiecībā uz tiesību akta pamatojuma norādīšanas pienākumu kā absolūtu jautājumu, kurš izskatāms pēc tiesas pašas ierosmes, šķiet, ka judikatūrā netiek nošķirtas abas funkcijas, ko pilda tiesību normas, kuras attiecas uz pienākumu norādīt pamatojumu, proti, no vienas puses, dot tiesai iespēju pārbaudīt likumīgumu (objektīvais mērķis) un, no otras puses, nodrošināt, ka ieinteresētā persona var uzzināt veiktā pasākuma iemeslus, lai tā varētu aizstāvēt savas tiesības un pārbaudīt tiesību akta pamatotību (subjektīvais mērķis) (attiecībā uz abām šīm funkcijām skat. it īpaši 1984. gada 17. janvāra spriedumu apvienotajās lietās 43/82 un 63/82 *VBVB* un *VBBB*/Komisija (*Recueil*, 19. lpp., 22. punkts), 1995. gada 17. janvāra spriedumu lietā C-360/92 P *Publishers Association*/Komisija (*Recueil*, I-23. lpp., 39. punkts) un 2003. gada 18. septembra spriedumu lietā C-338/00 P *Volkswagen*/Komisija (*Recueil*, I-9189. lpp., 124. punkts)). Šķiet, ka iepriekš minētajā spriedumā lietā *O'Hannrachain*/Parlaments pasludinātās nepieņemamības pamatā nav šāda veida nošķirums. Katrā ziņā, ievērojot to, ka tiesību uz aizsardzību respektēšanai ir tikai un vienīgi subjektīvs mērķis, pamatu attiecībā uz šo tiesību (vai tiesību tikt uzklausītam) pārkāpumu, pēc manām domām, nevarētu kvalificēt kā absolūtu pamatu. Tādēļ Kopienu tiesai šāds pamats nebūtu jāizskata pēc savas ierosmes.

19 — 2008. gada 1. jūlija spriedums apvienotajās lietās C-341/06 P un C-342/06 P (Krājums, I-4777. lpp.).

20 — 1997. gada 20. februāra spriedums lietā C-166/95 P (*Recueil*, I-983. lpp., 25. punkts).

miem, ko tām nosūtīja 2004. gada 15. martā un kam bija nepārprotams virsraksts "Paziņojums par iebildumiem procedūrā PO/metāla galantērijas preces: adatas".

40. Šajā sakarā jāatgādina, ka Regulā Nr. 17 (un Regulā Nr. 1/2003) paredzētais paziņojums par iebildumiem ir procesuāls sagatavošanas dokuments, salīdzinot ar lēmumu, ar kuru procesu izbeidz. Minētajā dokumentā tiek norobežots uzsāktā administratīvā procesa priekšmets, tādējādi liedzot Komisijai savā lēmumā iekļaut citus iebildumus. Šajā dokumentā jānorāda būtiskie apstākļi, uz kuriem Komisija pamatojas šajā procesa stadijā, un faktisko un tiesisko apstākļu vērtējumam, ko Komisija sniedz paziņojumā par iebildumiem, tādēļ ir tikai un vienīgi provizorisks raksturs [21].

41. Turklāt tiesību uz aizstāvību ievērošanai ir nepieciešams, lai ieinteresētajiem uzņēmumiem administratīvā procesa laikā būtu bijusi iespēja pienācīgi darīt zināmu savu viedokli par apgalvoto faktu un apstākļu patiesumu un atbilstību, kā arī par dokumentiem, ko Komisija izmantojusi, lai pamatotu EKL pārkāpuma pastāvēšanu [22]. Komisijai ir jāņem vērā administratīvajā procesā iegūtie pierādījumi un vai nu jāatceļ iebildumi, kuri izrādījušies nepamatoti, vai arī gan faktu, gan tiesību ziņā jākoriģē un jāpapildina argumentācija, ko tā izmantojusi, lai pamatotu iebildumus, uz kuriem tā balstās [23].

42. Citiem vārdiem, tieši ar paziņojumu par iebildumiem attiecīgais uzņēmums tiek informēts par visiem būtiskajiem elementiem, uz kuriem Komisija pamatojas šajā procesa stadijā, un tādēļ tikai pēc šī paziņojuma nosūtīšanas attiecīgais uzņēmums var pilnībā izmantot savas tiesības uz aizstāvību [24].

43. Taču šajā lietā 2004. gada 15. marta paziņojumā par iebildumiem priekšmets administratīvajam procesam, kurā pieņēma strīdīgo lēmumu, tiek nepārprotami norobežots ar "metāla galantērijas preces: adatas".

44. Šī norāde bija pietiekama, lai prasītājām dotu iespēju izteikt savu viedokli par procesa sadalīšanu un, ciktāl tās uzskatīja, ka ar šādu sadalīšanu tiek pārkāptas viņu tiesības, to apstrīdēt.

21 — Šajā sakarā skat. 1986. gada 18. jūnija rīkojumu apvienotajās lietās 142/84 un 156/84 *British American Tobacco* un *Reynolds Industries*/Komisija (*Recueil*, 1899. lpp., 13. punkts), kā arī 1987. gada 17. novembra spriedumu apvienotajās lietās 142/84 un 156/84 *British American Tobacco* un *Reynolds Industries*/Komisija (*Recueil*, 4487. lpp., 70. punkts) un 2004. gada 7. janvāra spriedumu apvienotajās lietās C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P un C-219/00 P *Aalborg Portland* u. c./Komisija (*Recueil*, I-123. lpp., 67. punkts, kā arī tajā minētā judikatūra).

22 — Iepriekš minētais spriedums apvienotajās lietās *Aalborg Portland* u.c./Komisija, 66. punkts un tajā minētā judikatūra.

23 — Skat. 1970. gada 15. jūlija spriedumu lietā 41/69 *ACF Chemiefarma*/Komisija (*Recueil*, 661. lpp., 92. punkts) un iepriekš minēto spriedumu apvienotajās lietās *Aalborg Portland* u.c./Komisija, 67. punkts, kā arī iepriekš minēto rīkojumu lietā *British American Tobacco* un *Reynolds Industries*/Komisija, 13. punkts.

24 — Skat. 2007. gada 25. janvāra spriedumu lietā C-407/04 P *Dalmine*/Komisija (Krājums, I-829. lpp., 59. punkts un tajā minētā judikatūra).

45. Turklāt, lai gan šī apgalvojuma pamatotība nav jāizskata, norādīšu, ka apelācijas sūdzības 10. punktā prasītājas nepārprotami atzīst, ka 2004. gada 15. marta paziņojums par iebildumiem lika domāt, ka Komisija to rīcību adatu lietā uzskata par atsevišķu pārkāpumu, kas nošķirams no to rīcības jomā "rāvējslēdzēji".

46. Šī atzīšana pierāda, ka prasītājām bija visas iespējas pienācīgi darīt zināmu savu viedokli par procesa sadalīšanu paziņojuma par iebildumiem nosūtīšanas stadijā. Taču katrā ziņā tās nav paskaidrojušas iemeslus, kuru dēļ tām, lai gan tās bija informētas par šo Komisijas nostāju, pat ja tā bija tikai provizoriska, un to zināja, nebija iespējams formulēt apsvērumus, pat ne kopsavilkuma veidā, par minēto nostāju savā atbildē uz paziņojumu par iebildumiem, kuras sniegšanai to rīcībā bija vairāk nekā divi mēneši, skaitot no šī paziņojuma nosūtīšanas brīža.

47. Piebildīšu, ka minētajā procesa stadijā šādu apsvērumu sniegšana nevarētu novest pie tā, ka prasītājas atzītu pārkāpuma pastāvēšanu rāvējslēdzēju lietā [25], un prasītājas to arī neapgalvo.

48. Otrkārt, nevar pieņemt arī apgalvojumu, ka procesa sadalīšanai paziņojuma par iebildumiem nosūtīšanas stadijā netika norādīts pamatojums.

49. Jāatgādina, ka administratīvajam procesam, kurā pieņem lēmumu, ar ko konstatē EKL 81. panta 1. punkta pārkāpumu, vispār ir divas stadijas, katra no kurām atbilst *noteiktai iekšējai loģikai*. Pirmajai no šīm stadijām, proti, pierādījumu savākšanas stadijai pirms paziņojuma par iebildumiem, jāļauj Komisijai formulēt nostāju par procesa virzienu. Otrajai no minētajām stadijām, kas ilgst no paziņojuma par iebildumiem līdz galīgā lēmuma pieņemšanai, jāļauj Komisijai pieņemt galīgo lēmumu par konstatēto pārkāpumu [26].

25 — Atbilstoši judikatūrai Komisija var uzlikt uzņēmumam pienākumu — attiecīgā gadījumā ar lēmumu — iesniegt tai visas ziņas, kas vajadzīgas par faktiem, ko tas varētu zināt, taču tā nevar šādam uzņēmumam noteikt pienākumu sniegt atbildes, kas varētu ietvert tā atzīšanos pārkāpumā, kas jāpierāda Komisijai (skat. iepriekš minēto spriedumu lietā *Dalmine*/Komisija, 34. punkts un tajā minētā judikatūra).

26 — Šajā sakarā skat. 2002. gada 15. oktobra spriedumu apvienotajās lietās C-238/99 P, C-244/99 P, C-245/99 P, C-247/99 P, no C-250/99 P līdz C-252/99 P un C-254/99 *Limburgse Vinyl Maatschappij* u.c./Komisija (*Recueil*, I-8375. lpp., 182.–184. punkts), kā arī 2006. gada 21. septembra spriedumu lietā C-105/04 P *Nederlandse Federatieve Vereniging voor de Groothandel op Elektrotechnisch Gebied*/Komisija (Krājums, I-8725. lpp., 38. punkts).

50. Kā prasītājas atzinušas savā apelācijas sūdzībā, no 2004. gada 15. marta paziņojuma par iebildumiem izrietēja, ka Komisija uzskata, ka šajā dokumentā minētais pārkāpums, proti, tas, kas attiecas uz izstrādājumiem "metāla galantērijas preces: adatas", *ir vienots un nepārtraukts pārkāpums*. Tātad vēlākais 2004. gada 15. marta paziņojuma par iebildumiem nosūtīšanas datumā prasītājas pilnībā saprata iemeslu, kura dēļ no minētā paziņojuma nosūtīšanas brīža process tika sadalīts divos atsevišķos procesos, no kuriem vienā vēlāk tika pieņemts strīdīgais lēmums.

51. Šajā ziņā — pretēji tam, ko ierosina prasītājas, es nedomāju, ka Komisijai varētu noteikt pienākumu sīkāk izskaidrot iemeslus, kuru dēļ tā ieskicējusi priekšmetu kādam dokumentam, piemēram, paziņojumam par iebildumiem, kurš paredzēts tieši tam, lai norobežotu priekšmetu administratīvajam procesam, kurā Komisijai jāpieņem galīgais lēmums par konstatēto pārkāpumu [27]. Prasītāju ierosinātā pieeja nozīmētu, ka Komisijai būtu jāpaskaidro sava provizoriskā nostāja, kas atspoguļota paziņojumā par iebildumiem, attiecībā uz apstākļiem, kuri izriet no sākotnējiem izmeklēšanas pasākumiem un kuri, pēc minētās iestādes domām, tai nav jāiekļauj minētajā administratīvā procesa stadijā. Komisijai tad būtu pienākums ne vien saskaņā ar judikatūru iebildumā par paziņojumiem norādīt visus būtiskos apstākļus, uz kuriem tā šajā procesa stadijā balsta savus apgalvojumus par pārkāpuma pastāvēšanu, bet būtu arī jāiekļauj skaidrs pamatojums attiecībā uz tiem apstākļiem (kas nav būtiski), uz kuriem tā nav iecerējusi pamatoties šajā administratīvajā procesā.

52. Šādas pamatojuma prasības noteikšana šajā administratīvā procesa stadijā, manuprāt, būtu pārmērīga.

53. Turklāt šajā lietā ir svarīgi uzsvērt — kā prasītājas norādījušas iesniegtajos dokumentos —, ka 2004. gada 15. marta paziņojuma par iebildumiem pieņemšanas brīdī Komisija nebija pabeigusi izmeklēšanas procesu rāvējslēdzēju jomā un ka šī iemesla dēļ tā šajā lietā tām nebija nosūtījusi paziņojumu par iebildumiem, kuru pieņēma tikai 2004. gada 16. septembrī. Šādos apstākļos ir vēl jo mazāk saprotams, kā var prasīt, lai Komisija norāda konkrētu pamatojumu par procesa sadalīšanu brīdī, kad tā pieņēma savu pirmo paziņojumu par iebildumiem jomā "metāla galantērijas preces: adatas", ja šajā stadijā nebija neviena cita dokumenta, ar ko būtu paredzēts konstatēt vēl kādu EKL 81. panta 1. punkta pārkāpuma pastāvēšanu.

54. Cita starpā jānorāda, ka spriedumā apvienotajās lietās *van Landewyck* u.c./Komisija Tiesa noraidīja pamatu par to, ka stadijā, kad pieņēma lēmumu, ar kuru konstatēja EKL

27 — Šajā sakarā skat. iepriekš minēto spriedumu apvienotajās lietās *Limburgse Vinyl Maatschappij* u.c./Komisija, 183. punkts.

81. panta pārkāpumu, tika nelikumīgi un nepamatoti apvienoti trīs sākotnēji atsevišķi procesi, jo attiecīgajiem uzņēmumiem un apvienībām bija dota iespēja darīt zināmu savu viedokli par iebildumiem, ko izvirzīja administratīvajā procesā, kura pamatā bija atsevišķas sūdzības, kas secīgi tika iesniegtas procesa laikā [28]. Taču, lai gan lēmumā, uz kuru minētajā lietā attiecās sūdzība, nebija sniegts pamatojums par šo trīs procesu "apvienošanu", Tiesa norādīja, ka Komisijai nekas neliedz pieņemt vienu lēmumu par vienu un to pašu pārkāpumu, par kuru viena un tā paša procesa laikā iesniegtas secīgas sūdzības [29].

55. Es nesaprotu, kādēļ uz Komisiju būtu jāattiecas stingrākai pamatojuma norādīšanas prasībai gadījumos, kad šī iestāde procesu sadala, ja paziņojums par iebildumiem prasītājām ir devis iespēju darīt zināmu savu viedokli par minēto sadalīšanu administratīvajā procesā, kurā pieņēma strīdīgo lēmumu. Šajā ziņā atgādināšu, ka prasītājas Pirmās instances tiesā nenorādīja nekādu kļūdu tiesību piemērošanā vai kļūdu vērtējumā, ko Komisija strīdīgajā lēmumā būtu pieļāvusi attiecībā uz minētā lēmuma 250.–260. punktā izklāstītajiem konstatējumiem, ka tirgos, uz kuriem attiecas minētais lēmums, pastāv EKL 81. panta 1. punkta "vienots un nepārtraukts pārkāpums".

28 — Skat. 1980. gada 29. oktobra spriedumu apvienotajās lietās no 209/78 līdz 215/78 un 218/78 (*Recueil*, 3125. lpp., 29.–32. punkts).

29 — Turpat, 32. punkts.

56. Es tādēļ uzskatu, ka Pirmās instances tiesai nebija pēc savas ierosmes jāizvirza iespējamā pamatojuma nesniegšana par administratīvā procesa sadalīšanu.

57. Tātad pirmais apelācijas sūdzības pamats būtu jānoraida kā nepamatots.

*C — Par otro apelācijas sūdzības pamatu attiecībā uz tiesību liegšanu un tiesību uz efektīvu tiesas aizsardzību pārkāpumu*

1) Lietas dalībnieku argumenti

58. Prasītājas sūdzas, ka Pirmās instances tiesa ir atteikusies pārbaudīt procesa sadalīšanas likumīgumu, lai gan, no vienas puses, tā esot atzinusi, ka šī lieta atšķiras no lietas, kuras dēļ tika pasludināts iepriekš minētais spriedums lietā *Tokai II*, un, no otras puses, tās rīcībā esot bijušas pazīmes, proti, 2004. gada 16. septembra un 2006. gada 8. marta paziņojumi par iebildumiem attiecībā uz procesu "rāvējslēdzēji", ka Komisija patvaļīgi sadalījusi vienotu un nepārtrauktu pārkāpumu. Pretēji tam, ko Pirmās instances tiesa nospriedusi pārsūdzētā sprieduma 66. punktā, šī procesa iznākums vairs nav spekulatīvs. Pirmās instances tiesa arī neesot ņēmusi vērā to apstākli, ka strīdīgā lēmuma likumīgums bija atkarīgs no tā, vai konstatētais pārkāpums, par

kuru tika piemērotas sankcijas, ir uzskatāms par atsevišķu pārkāpumu, kas nošķirams no ceturtā pārkāpuma, par kuru piemērotas sankcijas ar lēmumu lietā "rāvējslēdzēji".

62. Saskaņā ar judikatūru kritika, kas vērsta pret šādu Pirmās instances tiesas papildu argumentu, nav pieņemama [30].

59. Komisija būtībā atgādina, ka brīdī, kad Pirmās instances tiesa sāka izskatīt lietu, kurā pasludināja pārsūdzēto spriedumu, lēmums lietā "rāvējslēdzēji" nebija pieņemts un ka paziņojumi par iebildumiem ir sagatavošanas dokumenti. Tā ierosina šo pamatu noraidīt.

63. Tādēļ, pēc manām domām, otrais apelācijas sūdzības pamats ir jāatzīst par neatbilstošu.

64. Katrā ziņā šis pamats, manuprāt, nav pamatots.

2) Vērtējums

60. Kā jau norādīju saistībā ar pirmā apelācijas sūdzības pamata izskatīšanu, Pirmās instances tiesas vērtējums, kas iekļauts pārsūdzētā sprieduma 63.–66. punktā un atkārtots šo secinājumu 17. punktā, tika netieši, taču nepārprotami izklāstīts, pārbaudot ietekmi, kas tam, ka it kā nav ievērotas tiesības tikt uzklausītam, varēja būt attiecībā uz strīdīgā lēmuma likumīgumu.

65. Pirmkārt, pretēji tam, ko apgalvo prasītājas, Pirmās instances tiesa pārsūdzētā sprieduma 65. punktā nepauda uzskatu, ka šī lieta atšķiras no lietas, kurā pasludināts Pirmās instances tiesas spriedums lietā *Tokai II*, bet tikai apkopoja prasītāju argumentus, ar kuriem tika pamatots to viedoklis, ka adatu lieta un rāvējslēdzēju lieta pārklājas, tā ka attiecīgā situācija nav pilnībā līdzīga situācijai lietā *Tokai II*. Tādējādi pārsūdzētā sprieduma 66. punktā Pirmās instances tiesa konstatē, ka prasītāju "apgalvojumus tomēr var pārbaudīt tikai pēc lēmuma pieņemšanas rāvējslēdzēju lietā".

61. Taču, tā kā Pirmās instances tiesa, manuprāt, bija pamatoti nospriedusi, ka prasītājām bija dota iespēja aizstāvēties pret procesa sadalīšanu, tad vērtējums, kas izklāstīts pārsūdzētā sprieduma 63.–66. punktā, tādēļ tika veikts pakārtoti.

30 — Skat. it īpaši 2004. gada 28. oktobra spriedumu lietā C-164/01 P *van den Berg*/Padome un Komisija (Krājums, I-10225. lpp., 60. punkts), kā arī 2005. gada 28. jūnija spriedumu apvienotajās lietās C-189/02 P, C-202/02 P, no C-205/02 P līdz C-208/02 P un C-213/02 P *Dansk Rørindustri* u.c./Komisija (Krājums, I-5425. lpp., 148. punkts).

66. Turpinājumā, runājot tieši par vērtējumu, kas pausts pārsūdzētā sprieduma 66. punktā, nav strīda par to, ka brīdī, kad Pirmās instances tiesā tika celta prasība un kad pēc mutvārdu procesa sāka izskatīt lietu, vēl nebija pieņemts nekāds lēmums, ar kuru tiktu pabeigts administratīvais process rāvējslēdzēju lietā. Apstāklis — kā norāda prasītājas —, ka brīdī, kad notika tiesas sēde lietā, kurā pasludināja pārsūdzēto spriedumu, Pirmās instances tiesas rīcībā bija abi paziņojumi par iebildumiem, kas prasītājām tika nosūtīti rāvējslēdzēju lietā, tai nekādā veidā neļāva šos dokumentus uzskatīt par pazīmēm, kas varētu trūkt objektīvu iemeslu dēļ, kas pamato procesa sadalīšanu, jo minētajos dokumentos iekļautajam vērtējumam var būt tikai un vienīgi provizorisks raksturs [31]. Ja Pirmās instances tiesa būtu izmantojusi pieeju, ko prasītājas ierosinājušas šī pamata atbalstam, un būtu ņēmusi vērā apstākļus, kas iekļauti iepriekš minētajos paziņojumos par iebildumiem, tad tā, manuprāt, pārsūdzētā sprieduma pamatojumā būtu pieļāvusi kļūdu tiesību piemērošanā, jo būtu ņēmusi vērā provizorisku vērtējumu, neievērojot iespējamos apsvērumus no to uzņēmumu puses, kuriem adresēti minētie paziņojumi, tādējādi neatbilstošā veidā iepriekš paredzot lēmumu rāvējslēdzēju lietā [32].

67. Turklāt jāatgādina, ka prasītājas tiesvedībā Pirmās instances tiesā nav apgalvojušas, ka Komisija, strīdīgajā lēmumā konstatējot, ka pastāvējis EKL 81. panta 1. punkta vienots un nepārtraukts pārkāpums, būtu pieļāvusi kļūdas tiesību piemērošanā vai vērtējumā.

31 — Šajā sakarā skat. šo secinājumu 21. zemsvītras piezīmē minēto judikatūru.

32 — Attiecībā uz naudas sodu apmēru skat. iepriekš minēto spriedumu apvienotajās lietās *Dansk Rørindustri* u.c./Komisija, 434. punkts.

68. Tādēļ Pirmās instances tiesa varēja tikai konstatēt, ka prasītāju apgalvojumi, kuru pamatā bija sagatavošanas akti lēmumam rāvējslēdzēju lietā, kurš nebija pieņemts ne brīdī, kad lietu sāka izskatīt, nedz arī brīdī, kad tika pasludināts pārsūdzētais lēmums, ir tikai spekulatīvi un ka to dēļ nevar apšaubīt strīdīgā lēmuma likumīgumu.

69. Tādējādi Pirmās instances tiesa, norādot pārsūdzētā sprieduma 66. punkta pirmajā teikumā, ka šos apgalvojumus var pārbaudīt tikai pēc lēmuma pieņemšanas lietā "rāvējslēdzēji", nav pieļāvusi nekādu kļūdu tiesību piemērošanā. Tieši otrādi, tā atbildēja uz prasītāju argumentiem, savu pārbaudi par strīdīgā lēmuma likumīgumu pamatoti ierobežojot atbilstoši prasītāju izvirzītajiem pamatiem. Tādēļ, pēc manām domām, nevar apgalvot, ka Pirmās instances tiesa būtu liegusi tiesības vai nebūtu respektējusi tiesības uz efektīvu tiesas aizsardzību.

70. Turklāt vērtējums, kas iekļauts pārsūdzētā sprieduma 66. punkta pirmajā teikumā, kā arī precizējums, kas tā paša sprieduma 232. punktā, *in fine*, veikts attiecībā uz strīdīgajā lēmumā noteiktā naudas soda samērīgumu, salīdzinot ar naudas sodu, ko prasītājām varētu uzlikt ar lēmumu rāvējslēdzēju lietā, proti, ka uz prasītāju izvirzīto argumentu varētu atsaukties procesā, kas vēlāk varētu tikt ierosināts pret lēmumu

rāvējslēdzēju lietā, pēc manām domām, pierāda Pirmās instances tiesas vēlmi norādīt prasītājām, ka šos iebildumus būtu atbilstošāk izvirzīt pret lēmumu, ko agrāk vai vēlāk pieņems rāvējslēdzēju lietā [33].

71. Visu šo iemeslu dēļ es uzskatu, ka otrais pamats attiecībā uz tiesību liegšanu un tiesību uz efektīvu tiesas aizsardzību pārkāpumu būtu jānoraida, pirmkārt, kā neefektīvs un, pakārtoti, kā nepamatots.

*D — Par trešo apelācijas sūdzības pamatu attiecībā uz to, ka Pirmās instances tiesa nav pietiekami ņēmusi vērā konstatējumu par to, ka Komisija nav ievērojusi pienākumu norādīt pamatojumu attiecībā uz pārkāpuma smaguma noteikšanu*

72. Trešajam pamatam ir divas daļas, kas attiecas, respektīvi, uz to, ka Pirmās instances tiesa nav pietiekami ņēmusi vērā konstatējumu par to, ka Komisija nav ievērojusi pienākumu sniegt pamatojumu attiecīgo tirgu lieluma noteikšanai, un uz to, ka Pirmās instances tiesa nav pietiekami ņēmusi vērā konstatējumu par to, ka Komisija nav ievērojusi pienākumu sniegt pamatojumu attiecībā uz pārkāpuma konkrēto ietekmi uz tirgu.

33 — Kā prasītājas norādīja tiesas sēdē šajā lietā, tās ir cēlušas prasību pret 2007. gada 19. septembra lēmumu rāvējslēdzēju lietā (skat. šo secinājumu 18. punktu).

1) Par trešā pamata pirmo daļu, kas attiecas uz to, ka Pirmās instances tiesa nav pietiekami ņēmusi vērā konstatējumu par to, ka Komisija nav ievērojusi pienākumu sniegt pamatojumu attiecīgo tirgu lieluma noteikšanai

a) Pirmās instances tiesas apsvērumi

73. Savā prasības pieteikumā Pirmās instances tiesā prasītājas sūdzējās, ka Komisija nav pietiekami pamatojusi savu vērtējumu par attiecīgo tirgu lielumu, kas minēts strīdīgajā lēmumā.

74. Pirmās instances tiesa pārsūdzētā sprieduma 87. punktā vispirms norādīja, ka, ņemot vērā attiecīgo nolīgumu pret konkurenci vērsto priekšmetu, Komisijai konkrētajā gadījumā nebija pienākuma EKL 81. panta 1. punkta piemērošanai noteikt attiecīgo tirgu.

75. Taču pārsūdzētā sprieduma 88. punktā tā tomēr precizēja, ka tādēļ, ka strīdīgā lēmuma rezolutīvajā daļā tiek uzlikts naudas sods saskaņā ar Regulu Nr. 1/2003, konstatētie fakti par attiecīgo tirgu ir atbilstīgi, pat ja to nepietiekamības dēļ minētais lēmums nevarētu būt atceļams.

76. Pārsūdzētā sprieduma 89. punktā Pirmās instances tiesa uzsvēra:

"89. Saskaņā ar pamatnostādnēm pārkāpuma smaguma novērtēšanā "ir jāņem vērā" ne vien paša pārkāpuma raksturs, bet arī "tā konkrētā ietekme uz tirgu, ja to iespējams noteikt" (1.A punkta pirmā daļa). Taču, lai novērtētu pārkāpuma konkrēto ietekmi uz tirgu, šis tirgus ir jānorobežo. Pamatnostādnēs ir arī paredzēts, ka, lai noteiktu pārkāpuma smagumu, ir "jāņem vērā pārkāpuma izdarītāju faktiskais ekonomiskais potenciāls nodarīt būtiskus zaudējumus citiem uzņēmējiem" (1.A punkta ceturtā daļa), un tas nozīmē, ka ir jānosaka tirgu lielums un tirgus daļas, kas pieder attiecīgajiem uzņēmumiem."

77. Paudusi uzskatu, ka attiecībā uz tirgu norobežošanu nav pārkāpts pienākums norādīt pamatojumu (pārsūdzētā sprieduma 95. punkts), Pirmās instances tiesa pārbaudīja Komisijas secinājumus par tirgus lielumu, kas iekļauti strīdīgā lēmuma pamatojuma 45. un 46. punktā.

78. Pārsūdzētā sprieduma 98. punktā Pirmās instances tiesa norādīja, ka Komisijas vērtējums attiecībā uz tās noteikto triju izstrādājumu tirgu izmēriem ir nepilnīgs un neļauj pārbaudīt visu attiecīgo tirgu lielumu. Pārsūdzētā sprieduma 99. punktā Pirmās instances tiesa konstatēja, ka strīdīgajam lēmumam "nav norādīts pietiekams pamatojums un ka šī iemesla dēļ [minētais] lēmums varētu būt atceļams, ja vien Komisijas konstatējumi par attiecīgo uzņēmumu faktisko ekonomisko potenciālu nodarīt būtiskus zaudējumus nebūtu pamatoti ar citiem [pārsūdzētā] lēmuma argumentiem".

79. Pārsūdzētā sprieduma 100. un 101. punktā Pirmās instances tiesa izdarīja šādus secinājumus:

"100. Taču konkrētā gadījuma apstākļos prasītājas nav apstrīdējušas [strīdīgā] lēmumā [pamatojumā] izklāstītos Komisijas secinājumus, kuri ļauj apstiprināt šāda potenciāla pastāvēšanu, pat ja trūkst iepriekš minēto datu. [Strīdīgā] lēmuma [pamatojuma] 325. punktā Komisija konstatēja, ka pārkāpuma izdarīšanas laikā *Prym* un *Entaco* bija Eiropas adatu ražošanas tirgus līderi un ka konkurence bija ļoti maza [galvenokārt no *Needle Industries (India) Ltd* puses], ka *Prym* bija lielākais Eiropas dalībnieks pārējos metāla galantērijas preču sektoros, piemēram, slēdzēju sistēmu un kniepadatu sektorā, un

viens no galvenajiem konkurentiem rāvējslēdzēju tirgū un ka *Coats* un *Prym* bija galvenie konkurenti attiecībā uz mazumtirdzniecību ar savām rokdarbiem domāto šujamadatu preču zīmēm, proti, *Milward* un *Newey*.

101. Šie apsvērumi, lai gan nosaukti "Diferencēta attieksme", ir iekļauti [strīdīgā] lēmuma daļā "Pārkāpuma smagums" un ietver atsauces uz kritērijiem, kuri jāņem vērā, lai novērtētu pārkāpuma izdarītāju faktisko ekonomisko potenciālu nodarīt būtiskus zaudējumus. Turklāt prasītājas nav apstrīdējušas, ka tās bijušas starp visspēcīgākajiem attiecīgās nozares uzņēmējiem."

81. Pirmās instances tiesa, atzīstot, ka Komisija ir pietiekami aprakstījusi pārkāpuma konkrēto ietekmi uz tirgu, esot pieļāvusi arī kļūdu tiesību piemērošanā, pārsūdzētā sprieduma 101. punktā atsaucoties uz attiecīgo uzņēmumu līderu pozīciju. Pirmās instances tiesa neesot arī ņēmusi vērā atšķirību starp uzņēmuma faktiskās ekonomiskās spējas nodarīt būtiskus zaudējumus noteikšanu un konkrētās ietekmes uz tirgu noteikšanu, kad tā ir nosakāma. Lai gan prasītājas atzīst, ka atsauce uz līdera pozīciju varbūt arī varētu būt pietiekama, lai konstatētu noteikta uzņēmuma ekonomisko spēju nodarīt būtiskus zaudējumus, tā tomēr neesot pietiekama, lai noteiktu konkrēto ietekmi uz tirgu, kam būtu jākonstatē tirgu lielums. Turklāt prasītājas uzskata, ka pastāv pamatojuma pretruna starp pārsūdzētā sprieduma 89. punktu un 99. un 100. punktu. Tās tādēļ uzskata, ka pārsūdzētajā spriedumā pieļauto kļūdu dēļ būtu jāatceļ strīdīgais lēmums.

b) Lietas dalībnieku argumenti

80. Pēc prasītāju domām, Pirmās instances tiesa neesot ņēmusi vērā apstākli, ka pienākuma norādīt pamatojumu pārkāpums attiecībā uz ražojumu tirgu lielumu ir ietekmējis pārkāpuma konkrētā smaguma noteikšanu, jo tā noteikšana ir saistīta ar vairāku kritēriju kumulatīvu izmantošanu; šajā ziņā prasītājas precizē, ka strīdīgā lēmuma pamatojuma 333. punktā Komisija pati esot norādījusi, ka pārkāpuma konkrēto smagumu tā noteikusi, pamatojoties uz attiecīgo tirgu lielumu un pārkāpuma izdarītāju ekonomisko spēju nodarīt būtiskus zaudējumus.

82. Komisija iebilst, ka, pareizi lasot pārsūdzēto spriedumu, jāsecina, ka pienākumu noteikt izstrādājumu tirgu lielumu Pirmās instances tiesa apstiprināja tikai attiecībā uz konkrēto uzņēmumu potenciālu nodarīt būtiskus zaudējumus. Tomēr tad, ja šo potenciālu var konstatēt ar citiem līdzekļiem, kā tas esot konkrētajā gadījumā, Komisija esot atbrīvota no pienākuma noteikt tirgu lielumu (pārsūdzētā sprieduma 89., 90., 99. un 101. punkts). Turklāt no Pirmās instances tiesas judikatūras izriet, ka, lai noteiktu naudas soda sākumsummu, pamatnostādnēs aprakstītā naudas sodu aprēķināšanas metode nekādā veidā neliekot ņemt vērā izstrādājumu tirgu lielumu.

83. Komisija uzskata, ka Pirmās instances tiesa nav sajaukusi jautājumu, kas attiecas uz uzņēmuma faktiskās ekonomiskās spējas nodarīt būtiskus zaudējumus noteikšanu, un jautājumu, kas attiecas uz pārkāpuma konkrētās ietekmes noteikšanu, jo pārsūdzētā sprieduma 115. punktā tā konstatēja pamatojuma trūkumu attiecībā uz konkrēto ietekmi.

84. Tā piebilst, ka Pirmās instances tiesa, pārsūdzētā sprieduma 89. punktā nospriežot, ka Komisijai ir pienākums norobežot attiecīgo tirgu un tādēļ arī noteikt tā lielumu, nekādā gadījumā nevarēja uzskatīt, ka šāda norobežošana atbilstu tai, kas jāveic saistībā ar EKL 82. panta piemērošanu, jo pretējā gadījumā judikatūra, kas nosaka, ka, piemērojot EKL 81. panta 1. punktu, Komisijai nav pienākuma norobežot tirgu, pilnībā zaudētu savu jēgu. Katrā ziņā iespējamās kļūdas attiecībā uz konstatējumiem par tirgu lielumu nav tādas, ka to dēļ būtu pilnībā jāatceļ strīdīgais lēmums.

c) Vērtējums

85. Vispirms jāprecizē, ka kritika, ko prasītājas ar šo trešā pamata daļu vērš pret pārsūdzēto spriedumu, attiecas tikai uz Pirmās instances tiesas vērtējumu par strīdīgā lēmuma pamatojumu attiecīgo tirgu lielumam saistībā ar pārkāpuma smaguma noteikšanu. Tā kā pārkāpuma smagums, kā jau norādīts, ir viens no diviem kritērijiem, kas Regulas Nr. 1/2003 23. panta 3. punktā paredzēts naudas soda aprēķināšanai, tad šīs daļas — gadījumā, ja tā būtu jāpieņem, — papildus pārsūdzētā sprieduma atcelšanai — dēļ strīdīgais lēmums tiktu atcelts tikai daļēji, kā Pirmās instances tiesa konstatējusi pārsūdzētā sprieduma 88. un 99. punktā, un attiecīgā gadījumā — pie minētā lēmuma pārskatīšanas.

86. Tomēr es neuzskatu, ka šī daļa varētu būt pieņemama.

87. Pirmkārt, kā Komisija pamatoti norādījusi savā atbildes rakstā, tad prasītājas vairākos aspektos kļūdaini interpretē pārsūdzētā sprieduma kritizēto pamatojumu, proti, tās jauc vērtējumu, ko Pirmās instances tiesa veikusi attiecībā uz tirgu lielumu, ar vērtējumu — uz kuru turklāt attiecas šī pamata otrā daļa un kurš izklāstīts citos pārsūdzētā sprieduma pamatojuma punktos — attiecībā uz pārkāpuma konkrēto ietekmi uz tirgu. Pretēji tam, ko apgalvo prasītājas, Pirmās instances tiesa, pārsūdzētā sprieduma 101. punktā atsaucoties uz attiecīgo uzņēmumu līderu pozīciju, nav nevienā brīdī konstatējusi, ka Komisija būtu pietiekami aprakstījusi pārkāpuma konkrēto ietekmi uz tirgu. Pārsūdzētā sprieduma 101. punktā iekļautais vērtējums attiecas tikai un vienīgi uz attiecīgo uzņēmumu faktisko ekonomisko potenciālu nodarīt

būtiskus zaudējumus citiem uzņēmējiem pamatnostādņu 1.A punkta ceturtās daļas izpratnē, nevis uz pārkāpuma konkrēto ietekmi uz tirgu, kas minēta pamatnostādņu 1.A punkta pirmajā daļā.

88. Otrkārt, lai gan to argumentācija šajā ziņā nav īpaši skaidra, šķiet, ka prasītājas uzskata, ka kritēriji, kas attiecas uz pārkāpuma smaguma novērtējumu naudas soda aprēķināšanas dēļ, ir kumulatīvi un ka gadījumā, ja Komisija šo kritēriju starpā atsaucas uz tirgu lielumu — kā tas ir strīdīgajā lēmumā —, tad Pirmās instances tiesa nevar nospriest, ka nepietiekamais pamatojums, kas norādīts attiecībā uz šo kritēriju, varētu būt uzskatāms par pilnīgu, atsaucoties uz strīdīgajā lēmumā izdarītajiem konstatējumiem par attiecīgo uzņēmumu faktisko ekonomisko spēju nodarīt būtiskus zaudējumus.

89. Šajā ziņā jāatgādina, ka saskaņā ar judikatūru pārkāpumu smagums ir jānoskaidro, pamatojoties uz ļoti daudziem apstākļiem, piemēram, īpašajiem lietas apstākļiem, lietā pastāvošo situāciju un naudas sodu preventīvo raksturu, kaut arī nav izstrādāts saistošs vai izsmeļošs to kritēriju saraksts, kas obligāti ir jāņem vērā [34].

90. Tiesa ir nospriedusi, ka apstākļiem, kas varētu ietekmēt pārkāpumu smaguma novērtējumu, ir pieskaitāma katra uzņēmuma rīcība, katra uzņēmuma nozīme saskaņotu darbību veikšanā, labums, ko tas varēja gūt no šīm darbībām, tā lielums un attiecīgo preču vērtība, kā arī risks, ko šāda veida pārkāpumi rada Eiropas Kopienas mērķiem [35].

91. Tātad principā Komisijai nav nekāda pienākuma kā vienu no kritērijiem pārkāpuma smaguma novērtēšanai ņemt vērā izstrādājumu tirgu lielumu, kas ir tikai viens no vairākiem atbilstošajiem kritērijiem [36].

92. Pretēji tam, ko, atsaucoties uz 91. punktu iepriekš minētajā spriedumā apvienotajās lietās *Aalborg Portland* u.c./Komisija, norāda prasītājas, no minētā punkta nevar izdarīt citu secinājumu. Šajā punktā ir tikai noteikts, ka jāņem vērā "skartā tirgus apjoms", kas katrā ziņā attiecas uz attiecīgā tirgus ģeogrāfisko lielumu, kā apstiprināts pamatnostādņu 1.A punktā, nevis uz skartā vai skarto tirgu ekonomisko lielumu (vai apgrozījuma apjomu).

34 — Skat. 1997. gada 17. jūlija spriedumu lietā C-219/95 P *Ferriere Nord*/Komisija (*Recueil*, I-4411. lpp., 33. punkts), iepriekš minēto 2002. gada 15. oktobra spriedumu apvienotajās lietās *Limburgse Vinyl Maatschappij* u.c./Komisija, 465. punkts, un iepriekš minētos spriedumus apvienotajās lietās *Dansk Rørindustri* u.c./Komisija, 241. punkts, un lietā *Dalmine*/Komisija, 129. punkts.

35 — Skat. it īpaši 1983. gada 7. jūnija spriedumu apvienotajās lietās no 100/80 līdz 103/80 *Musique Diffusion française* u.c./Komisija (*Recueil*, 1825. lpp., 129. punkts) un iepriekš minētos spriedumus apvienotajās lietās *Danske Rørindustri* u.c./Komisija, 242. punkts, un lietā *Dalmine*/Komisija, 130. punkts.

36 — Šajā sakarā skat. iepriekš minēto spriedumu lietā *Dalmine*/Komisija, 132. punkts.

93. Jāatgādina, ka strīdīgajā lēmumā Komisija norādīja, ka, lai noteiktu pārkāpuma smagumu, tā pamatojās uz dažādiem apstākļiem, tostarp uz tirgu lielumu un uzņēmumu faktisko ekonomisko spēju nodarīt būtiskus zaudējumus citiem uzņēmējiem, un šis pēdējais apstāklis ir nepārprotami minēts pamatnostādņu 1.A punkta ceturtajā daļā.

94. Šajā ziņā jānorāda, ka prasītājas nekritizē pārsūdzētā sprieduma 89. punktā izklāstīto Pirmās instances tiesas secinājumu, proti, ka, lai novērtētu pārkāpuma smagumu, tirgu lieluma noteikšana ir nepieciešama (un tātad reāli — funkcionāla) tādēļ, lai noteiktu uzņēmumu faktisko ekonomisko spēju nodarīt būtiskus zaudējumus citiem uzņēmējiem pamatnostādņu izpratnē.

95. Tomēr tās uzskata, ka Pirmās instances tiesa ir nonākusi pretrunā, vispirms nosakot, ka šāda prasība pastāv, bet pēc tam pārsūdzētā sprieduma 99. un 100. punktā atzīstot, ka pamatojuma nepietiekamību, ko tā konstatējusi attiecībā uz tirgu lieluma noteikšanu, var novērst ar atsauci uz līderu stāvokli tirgos, ko Komisija izdarījusi strīdīgā lēmuma pamatojuma 325. punktā un ko prasītājas nav apstrīdējušas.

96. Lai gan man šķiet, ka prasītājas pilnīgi atbilstoši norāda uz pretrunu, kas parādās, lasot pamatojumu, kurš izklāstīts pārsūdzētā sprieduma 89., 99. un 100. punktā [37], tomēr, pēc manām domām, šis iebildums nav pieņemams turpmāk minēto iemeslu dēļ.

97. Kā nospriedusi Tiesa un kā Pirmās instances tiesa atgādinājusi pārsūdzētā sprieduma 90. punktā, lai noteiktu ietekmi, kas uzņēmumam varēja būt tirgū, var ņemt vērā tam piederošās tirgus daļas [38].

98. Tomēr no šīs judikatūras nevar secināt, ka, lai novērtētu uzņēmuma ietekmi tirgū jeb, runājot pamatnostādņu vārdiem, faktisko ekonomisko spēju nodarīt būtiskus zaudējumus citiem uzņēmējiem, šo potenciālu būtu atbilstoši noteikt, liekot Komisijai iepriekš norobežot tirgu, kā arī novērtēt tā lielumu apgrozījuma apjoma izteiksmē [39].

37 — Atgādināšu, ka saskaņā ar pastāvīgo judikatūru jautājums par to, vai Pirmās instances tiesas sprieduma pamatojums ir pretrunīgs, ir tiesību jautājums, uz ko kā tādu var atsaukties apelācijas ietvaros: skat. it īpaši iepriekš minēto spriedumu lietā *Nederlandse Federatieve Vereniging voor de Groothandel op Elektrotechnisch Gebied*/Komisija, 71. punkts un tajā minētā judikatūra.

38 — 1998. gada 17. decembra spriedums lietā C-185/95 P *Baustahlgewebe*/Komisija (*Recueil*, I-8417. lpp., 139. punkts).

39 — Atgādināšu, ka pārsūdzētā sprieduma 95. punktā Pirmās instances tiesa nosprieda, ka Komisija ir izpildījusi pienākumu norādīt pamatojumu, ciktāl runa ir par attiecīgo tirgu norobežošanu, un prasītājas šo secinājumu neapstrīd.

99. Kā pamatoti uzskata Komisija, interpretēt pārsūdzētā sprieduma 89. punktu tādējādi, ka tajā noteikta šāda prasība, nozīmētu tai uzlikt tādu pierādīšanas pienākumu, kāda tai nav pat saistībā ar EKL 81. panta 1. punkta pārkāpuma konstatējumu, kad šāds pārkāpums pēc savas būtības ir pretrunā minētajam pantam, kā Pirmās instances tiesa konstatējusi pārsūdzētā sprieduma 86. un 87. punktā, atsaucoties uz pastāvīgo judikatūru (turklāt prasītājas šo pamatojumu neapstrīd) [40].

100. Šāda pieeja nozīmētu arī pamatnostādņu īpaši šauru interpretāciju.

101. Tādēļ, lai gan, pēc manām domām, Pirmās instances tiesa ir pamatoti uzskatījusi, ka, lai noteiktu pārkāpuma smagumu un aprēķinātu naudas sodu, Komisijai ir jāņem vērā pārkāpuma izdarītāju faktiskā ekonomiskā spēja nodarīt būtiskus zaudējumus citiem uzņēmējiem, kā noteikts pamatnostādņu 1.A punkta ceturtajā daļā, tomēr šī apstākļa ņemšanai vērā nav katrā ziņā "jānozīmē, ka ir jānosaka tirgu lielums", — pretēji tam, ko Pirmās instances tiesa nospriedusi pārsūdzētā sprieduma 89. punktā.

102. Manuprāt, pareizāk ir uzskatīt, ka šādu pārkāpuma izdarītāju potenciālu var pierādīt ar visiem atbilstošajiem līdzekļiem, starp kuriem ir arī tirgu lieluma noteikšana apgrozījuma apjoma izteiksmē.

103. Taču tieši šo kritēriju Pirmās instances tiesa arī ir izmantojusi pārsūdzētā sprieduma 99.–101. punktā. Konstatējusi, ka strīdīgais lēmums nav pietiekami pamatots attiecībā uz tirgu lieluma noteikšanu apgrozījuma apjoma izteiksmē, tā atzina, ka šo trūkumu pamatojumā var novērst ar citiem argumentiem, kas izklāstīti strīdīgajā lēmumā, konkrētāk, ar minētā lēmuma pamatojuma 325. punktā izdarītajiem konstatējumiem, kuri būtībā attiecas uz to, ko šīs lietas dalībnieki ir aprakstījuši kā prasītāju līderu pozīciju tirgos.

104. Šajā ziņā jāatgādina, ka savas apelācijas sūdzības 63. un 66. punktā prasītājas nepār-

40 — Tiesa ir apstiprinājusi, ka "vienīgais atbilstošā tirgus noteikšanas mērķis saistībā ar Līguma 85. panta 1. punkta [jaunajā redakcijā — EKL 81. panta 1. punkts] piemērošanu ir konstatēt, vai attiecīgā vienošanās var ietekmēt tirdzniecību starp dalībvalstīm un vai tās mērķis vai sekas ir nepieļaut, ierobežot vai izkropļot konkurenci kopējā tirgū" (2006. gada 16. februāra rīkojums lietā C-111/04 P *Adriatica di Navigazione*/Komisija 31. punkts). Pirmās instances tiesa pārsūdzētā sprieduma 86. punktā no tā ļoti loģiski secina, ka pienākums saskaņā ar EKL 81. pantu pieņemtā lēmumā norobežot attiecīgo tirgu nav absolūts, bet ka tas uz Komisiju attiecas tikai tad, kad bez šādas norobežošanas nav iespējams noteikt, vai attiecīgā vienošanās var iespaidot tirdzniecību starp dalībvalstīm un vai tās mērķis vai sekas ir nepieļaut, ierobežot vai izkropļot brīvu konkurenci kopējā tirgū: skat. it īpaši arī Pirmās instances tiesas 2003. gada 19. marta spriedumu lietā T-213/00 *CMA CGM* u.c./Komisija (*Recueil*, II-913. lpp., 206. punkts), kā arī 2000. gada 6. jūlija spriedumu lietā T-62/98 *Volkswagen*/Komisija (*Recueil*, II-2707. lpp., 230. punkts) un 2004. gada 8. jūlija spriedumu lietā T-44/00 *Mannesmannröhren-Werke*/Komisija (Krājums, II-2223. lpp., 132. punkts).

protami atzīst šāda kritērija atbilstību tam, lai novērtētu uzņēmuma faktisko ekonomisko spēju nodarīt būtiskus zaudējumus. Tās šajā kontekstā tikai sūdzas, ka Komisija nav pietiekami pierādījusi, ka, ievērojot lietas apstākļus, šāda līderu pozīcija tirgū pastāv. Taču šādu kritiku, kas attiecas uz faktu konstatējumu un to vērtējumu, Tiesa apelācijas tiesvedībā nevar izskatīt, izņemot gadījumu, kad Pirmās instances tiesa tos sagrozījusi [41], taču konkrētajā gadījumā prasītājas uz to nav atsaukušās.

105. No tā izriet, ka, neraugoties uz kļūdu tiesību piemērošanā un pretrunu pamatojumā, kas skārušas Pirmās instances tiesas argumentāciju pārsūdzētā sprieduma 89., 99. un 100. punktā, šiem trūkumiem nav bijusi tāda ietekme uz minētā sprieduma rezolutīvo daļu, kuras dēļ tas varētu būt daļēji atceļams.

106. Tādēļ es ierosinu trešā pamata pirmo daļu noraidīt kā nepamatotu.

2) Par trešā pamata otro daļu, kas attiecas uz to, ka Pirmās instances tiesa nav pietiekami ņēmusi vērā konstatējumu par to, ka Komisija nav ievērojusi pienākumu sniegt pamatojumu attiecībā uz pārkāpuma konkrēto ietekmi uz tirgu

a) Pirmās instances tiesas apsvērumi

107. Pārsūdzētā sprieduma 108. punktā Pirmās instances tiesa atgādināja, ka saskaņā ar pamatnostādņu 1.A punkta pirmo daļu, lai noteiktu pārkāpuma smagumu, pienākums pārbaudīt pārkāpuma konkrēto ietekmi uz tirgu Komisijai ir tikai tad, ja šī ietekme ir nosakāma.

108. Turpinājumā pārsūdzētā sprieduma 109. punktā tā piebilda, ka Komisija nav apgalvojusi, ka konkrētajā gadījumā ietekme nebūtu nosakāma, un ka procesa laikā tā pat norādīja, ka pārkāpums tika īstenots, kas nozīmē, ka tam katrā ziņā ir bijušas reālas sekas attiecībā uz konkurences apstākļiem attiecīgajos tirgos.

109. Pirmās instances tiesa šo apgalvojumu noraidīja kā "nepārliecinošu", jo vienošanās īstenošana nenozīmē, ka tai katrā ziņā ir bijušas reālas sekas, un šajā ziņā pamatojās uz Komisijas lēmumu pieņemšanas praksi un vienu no saviem spriedumiem. Tā arī Komisijai pārmeta, ka tā neatbildēja uz prasītāju

41 — Šajā sakarā skat. it īpaši 2009. gada 19. marta spriedumu lietā C-510/06 P *Archer Daniels Midland*/Komisija (Krājums, I-1843. lpp., 105. punkts un tajā minētā judikatūra).

argumentu, ka attiecīgās vienošanās neradīja pārdošanas cenu pieaugumu adatām ar aci (pārsūdzētā sprieduma 110. punkts). Pirmās instances tiesa visbeidzot konstatēja, ka Komisija ir pamatojusies tikai uz cēloņsakarību starp aizliegtas vienošanās īstenošanu un tās konkrēto ietekmi, taču ar to naudas soda aprēķināšanai nav pietiekami (pārsūdzētā sprieduma 111. punkts). Tādēļ pārsūdzētā sprieduma 112. punktā tā secināja, ka Komisija nav pietiekami izpildījusi savu pienākumu norādīt pamatojumu.

110. Pārsūdzētā sprieduma 190. punktā Pirmās instances tiesa pārbaudīja juridiskās sekas, ko rada šāda pienākuma norādīt pamatojumu neizpilde. Minētajā punktā Pirmās instances tiesa it īpaši uzsvēra, ka Komisijas izklāstā attiecībā uz naudas soda apmēra noteikšanu nav iekļauts nekas tāds, kas izskaidrotu, kādēļ pārkāpuma ietekmes samazināšanās pēc 1997. gada 13. marta, ko tā turklāt nepārprotami atzinusi strīdīgā lēmuma pamatojuma 320. punktā, nav atspoguļots naudas soda aprēķinā. Pirmās instances tiesa tomēr secināja, ka "šī pamatojuma nenorādīšana konkrētajos apstākļos tomēr nevar novest pie uzliktā naudas soda atcelšanas vai tā apmēra samazināšanas, jo pārkāpuma kvalificēšana par "sevišķi smagu" bija pamatota [pārsūdzētā sprieduma 188. un 189. punktā izklāstīto iemeslu dēļ] un Komisija bija noteikusi minimālo sākumsummu, kas pamatnostādnēs paredzēta par šādu pārkāpumu (skat., precizāk, maksimālo apmēru par "smagu" pārkāpumu), proti, EUR 20 miljonus. Komisija pamatoti norāda, ka, lai ņemtu vērā pārkāpuma ietekmes samazināšanos pārkāpuma izdarīšanas laikposmā, pietiek ar to, ka tiek noteikts minimālais apmērs".

b) Lietas dalībnieku argumenti

111. Prasītājas norāda, ka Pirmās instances tiesa ir pieļāvusi kļūdu tiesību piemērošanā, pārsūdzētā sprieduma 190. punktā nospriežot, ka pamatojuma nenorādīšanai vērtējumam par pārkāpuma konkrēto ietekmi konkrētajos apstākļos nebūtu jānoved pie naudas soda atcelšanas vai samazināšanas, jo pārkāpuma kvalificēšana par "sevišķi smagu" bijusi pamatota. Pirmās instances tiesa esot sajaukusi jautājumus, kuri attiecas uz lēmuma materiālo likumīgumu, ar jautājumiem, kuri attiecas uz juridiskajām sekām, ko rada oficiāla pamatojuma norādīšanas pienākuma pārkāpums. Tā kā aizliegtu vienošanos jomā Komisijai ir plaša rīcības brīvība, procesuālo noteikumu un pamatojuma norādīšanas pienākuma ievērošanai esot ārkārtīgi liela nozīme attiecībā uz tiesībām uz aizstāvību.

112. Komisija noraida šo prasītāju apgalvojumu. Tomēr tā uzskata, ka Pirmās instances tiesa pārsūdzētā sprieduma 109.–112. punktā ir pieļāvusi kļūdas tiesību piemērošanā. No vienas puses, Pirmās instances tiesa esot prasījusi, lai Komisija pierāda, ka nav

konkrētas nosakāmas ietekmes, lai gan Pirmās instances tiesa pati nav konstatējusi, ka šī ietekme ir nosakāma. No otras puses, Pirmās instances tiesa esot nonākusi pretrunā pastāvīgajai judikatūrai, kas nosaka, ka ar to, ka vienošanās, kuras priekšmets ir vērsts pret konkurenci, ir tikusi īstenota, ir pietiekami, lai nebūtu iespējams secināt, ka tirgus nav bijis ietekmēts. Tādēļ Komisija aicina Tiesu aizstāt pamatojumu, atceļot pārsūdzētā sprieduma 109.–112. punktā iekļautos secinājumus attiecībā uz ietekmes uz tirgu pierādīšanu un nosakāmību.

c) Vērtējums

113. Pirms izskatīt otro daļu, ar ko tiek balstīts pamats, kuru prasītājas izvirzījušas attiecībā uz pārsūdzētā sprieduma 190. punktu, vispirms ir jāpauž nostāja par Komisijas formulēto lūgumu aizstāt pamatojumu, jo šis lūgums var ļaut Tiesai konstatēt un izlabot Pirmās instances tiesas pieļautu kļūdu tiesību piemērošanā, lai gan tas nevar skart pārsūdzēta sprieduma rezolutīvo daļu, ja tā balstīta uz citu tiesisko pamatojumu [42].

42 — Skat., piemēram, 1992. gada 9. jūnija spriedumu lietā C-30/91 P *Lestelle*/Komisija (*Recueil*, I-3755. lpp., 28. punkts), 1996. gada 12. novembra spriedumu lietā C-294/95 P *Ojha*/Komisija (*Recueil*, I-5863. lpp., 52. punkts), 2000. gada 13. jūlija spriedumu lietā C-210/98 P *Salzgitter*/Komisija (*Recueil*, I-5843. lpp., 58. punkts) un 2008. gada 9. septembra spriedumu apvienotajās lietās C-120/06 P un C-121/06 P *FIAMM* u.c./Padome un Komisija (Krājums, I-6513. lpp., 187. punkts).

i) Par Komisijas pausto lūgumu aizstāt pamatojumu

114. Kritika, ko Komisija vērsusi pret Pirmās instances tiesas pamatojumu, kurš izklāstīts pārsūdzētā sprieduma 109.–112. punktā, ir saistīta ar diviem tiesību jautājumiem.

115. Pirmkārt, Komisija uzskata, ka Pirmās instances tiesa ir pieļāvusi kļūdu, konstatējot, ka Komisijai ir jāsniedz pierādījumi par to, ka pārkāpumam nav konkrētas ietekmes uz tirgu, lai gan, no vienas puses, tai šāds pienākums ir tikai tad, ja šī ietekme ir nosakāma, taču, pēc tās domām, konkrētajā gadījumā tā nav, ja ņem vērā nolīgumu raksturu, kuru priekšmets bija potenciālās konkurences neitralizēšana attiecīgajos tirgos, un, no otras puses, Pirmās instances tiesa galu galā neesot konstatējusi, ka konkrētajā gadījumā ietekme uz tirgu bija nosakāma.

116. Otrkārt, Komisija apgalvo, ka Pirmās instances tiesa ir pieļāvusi kļūdu tiesību piemērošanā, uzskatot, ka Komisija nav pietiekami pamatojusi strīdīgo lēmumu, jo esot tikai norādījusi, ka par pārkāpuma reālajām sekām attiecībā uz tirgu var secināt no tā, ka aizliegtā vienošanās tika īstenota.

117. Pēc manām domām, šai kritikai nevar pilnībā piekrist.

118. Attiecībā uz pirmo aspektu — tā tiešām ir, ka saskaņā ar pamatnostādņu 1.A punkta pirmo daļu pārkāpuma konkrētā ietekme uz tirgu Komisijai ir jāpierāda tikai tad, kad tā ir nosakāma. Attiecībā uz horizontāliem cenu nolīgumiem vai tirgu sadalīšanu no pamatnostādnēm izriet arī tas, ka šādus nolīgumus var kvalificēt kā sevišķi smagus tikai to rakstura dēļ vien un Komisijai nav pienākuma pierādīt pārkāpuma konkrēto ietekmi uz tirgu. Šajā gadījumā pārkāpuma konkrētā ietekme uz tirgu ir tikai viens no vairākiem apstākļiem.

119. Tomēr, kā Pirmās instances tiesa konstatējusi pārsūdzētā sprieduma 111. punktā, Komisija strīdīgajā lēmumā ir iekļāvusi sadaļu, kura veltīta "pārkāpuma reālajai ietekmei" un kurā tā ir konkrēti norādījusi, ka pārkāpumam bija ietekme uz tirgu un ka šī ietekme samazinājās laika posmā no 1997. gada 13. marta līdz 1999. gada 31. decembrim. Taču jābūt vai nu vienam, vai otram — vai nu Komisija nav iecerējusi pamatoties uz tādu kritēriju kā pārkāpuma konkrētā ietekme uz tirgu un šādā gadījumā lēmumā, ar kuru tā uzņēmumiem, kuri bijuši aizliegtas vienošanās dalībnieki, uzliek naudas sodu, pārkāpuma smaguma noteikšanai tiek ņemts vērā tikai pārkāpuma raksturs un, iespējams, tirgus ģeogrāfiskais lielums saskaņā ar pamatnostādņu 1.A punktu, vai arī tā ir iecerējusi savu lēmumu pamatot ar šādu ietekmi, kā tas ir strīdīgajā lēmumā, un šādā gadījumā, manuprāt, tiek pieņemts, ka tā uzskata, ka šāda ietekme ir nosakāma. Ciktāl šāda kritērija izmantošana *var* ļaut Komisijai naudas sodu, ko tā paredzējusi uzlikt, palielināt virs minimālā apmēra EUR 20 miljoni, kas pamatnostādnēs paredzēts par sevišķi smagiem pārkāpumiem, nevarētu pamatoti domāt, ka tad, kad šī iestāde lēmumā, ar ko uzliek naudas sodu, ir izvēlējusies trīs tā punktus veltīt "pārkāpuma reālajai ietekmei", tā nebūtu iecerējusi minēto lēmumu pamatot ar pārkāpuma konkrētās ietekmes kritēriju. Šādos gadījumos, manuprāt, var juridiski pareizi secināt — kā Pirmās instances tiesa būtībā izdarījusi pārsūdzētajā spriedumā —, ka Komisija uzskata, ka ietekme, ko tā aprakstījusi lēmumā, principā ir pilnībā nosakāma, ja vien minētajā lēmumā šajā ziņā nav izklāstīts konkrēts pamatojums par pretējo.

120. Tādēļ šajā kontekstā un, pamatojoties uz šādu pieņēmumu par konkrētās ietekmes uz tirgu nosakāmību, Pirmās instances tiesa pārsūdzētā sprieduma 109. punktā uzsvēra, ka procesa laikā Komisija konkrētajā gadījumā nav norādījusi, ka pārkāpuma konkrētā ietekme nav nosakāma. Pirmās instances tiesa tādējādi nav nekādā veidā noteikusi Komisijai pienākumu sniegt negatīvus pierādījumus, bet tikai konstatējusi, ka, ievērojot manis tikko izskaidroto pieņēmumu, Komisija procesa laikā nav apgāzusi šādu pieņēmumu, kuru var secināt, lasot strīdīgo lēmumu.

121. Turklāt nav pieņemams paskaidrojums, ko Komisija norāda savā atbildes rakstā tiesvedībā Tiesā, ka nolīgumu rakstura dēļ, — kuru priekšmets, atgādināšu, bija ģeogrāfisko un izstrādājumu tirgu sadalīšana,

tādējādi novēršot potenciāla konkurenta ienākšanu tirgū, jo to ietekme nebija nosakāma; šāds pamatojums neparādās strīdīgajā lēmumā un katrā ziņā nav izvirzīts pirmajā instancē.

122. Visbeidzot, Pirmās instances tiesai, pārbaudot strīdīgā lēmuma nepietiekamo pamatojumu atbilstoši šim iebildumam, ko izvirzījušas prasītājas, nebūtu jānorāda, ka ietekme bija faktiski nosakāma, jo šāds vērtējums attiektos uz strīdīgā lēmuma likumīguma novērtējumu pēc būtības.

123. Es tādēļ ierosinu noraidīt šo pirmo kritikas daļu, ko Komisija vērsusi pret pārsūdzētā sprieduma 109. punkta pamatojumu.

124. Otrā kritikas daļa, kas attiecas uz vērtējumu, kuru Pirmās instances tiesa veikusi pārsūdzētā sprieduma 110.–112. punktā un kura ir par to, ka nav pietiekami pierādīta pārkāpuma konkrētā ietekme uz tirgu, ir pelnījusi lielāku uzmanību.

125. Vispirms jānorāda uz neskaidro argumentāciju, ko Pirmās instances tiesa izklāstījusi minētajos punktos sadaļā ar apakšvirsrakstu "Par pamatojumu attiecībā uz naudas soda aprēķinu". Pirmās instances tiesa haotiskā veidā vienlaikus izklāsta gan apsvērumus, kuri saistīti ar strīdīgā lēmuma pamatojuma nepietiekamību (piemēram, pārsūdzētā sprieduma 110. punktā pārmetot Komisijai, ka tā nav atbildējusi uz prasītāju argumentāciju par to, ka nav paaugstinājušās pārdošanas cenas adatām ar aci), gan apsvērumus pēc būtības — kas turklāt ir daudz būtiskāki —, kuri attiecas uz minētā lēmuma pamatojuma 318.–320. punktā norādītā pamatojuma "nepārliecinošo" raksturu [43].

126. Taču man šķiet, ka Komisija pamatoti kritizē Pirmās instances tiesu par to, ka tā uzskatījusi, ka strīdīgā lēmuma pamatojums attiecībā uz pārkāpuma konkrēto ietekmi uz tirgu nav pietiekams.

127. No vienas puses, saskaņā ar judikatūru, kas attiecas uz pienākumu norādīt pamatojumu tāda naudas soda aprēķinam, kurš uzlikts par Kopienu konkurences noteikumu pārkāpumu, būtiskās formālās prasības, ko ietver šāds pienākums, ir izpildītas tad, ja Komisija lēmumā norāda apstākļus, kuri tai

43 — Par šo atšķirību skat. it īpaši iepriekš minēto spriedumu lietā Komisija/*Šytraval* un *Brink's France*, 67. un 72. punkts, kā arī pārsūdzētā sprieduma 92. punktu.

ļāvuši noteikt pārkāpuma smagumu un ilgumu [44]. Taču konkrētajā gadījumā, runājot par pārkāpuma smagumu — kas ir vienīgais šeit aplūkojamais jautājums —, šie apstākļi ir katrā ziņā izklāstīti strīdīgā lēmuma pamatojuma 316.–325. punktā, un konkrētās ietekmes kritērijs ir izskatīts minētā lēmuma pamatojuma 318.–320. punktā.

128. No otras puses, no apgalvojumiem, kas izteikti pārsūdzētā sprieduma 110. punkta pirmajā un otrajā teikumā, kā arī no tiem, kas izklāstīti minētā sprieduma 111. punkta pēdējā teikumā, neapšaubāmi izriet, ka Pirmās instances tiesa ir pārbaudījusi strīdīgā lēmuma pamatotību, atzīstot tajā izklāstīto vērtējumu par nepieņemamu, nevis tikai pārbaudījusi, vai Komisija ir skaidri un nepārprotami izklāstījusi argumentāciju, kuras dēļ tā secinājusi, ka pastāv pārkāpuma konkrēta ietekme uz tirgu.

129. Es tādēļ uzskatu, ka Pirmās instances tiesa ir pieļāvusi kļūdu tiesību piemērošanā, jo pārsūdzētā sprieduma 112. punktā strīdīgā lēmuma trūkumus, ko tā konstatēja minētā sprieduma 110. un 111. punktā, kvalificēja kā tādus, kuri attiecas uz nepietiekamu pamatojumu, atsaucoties uz konkrētas ietekmes uz tirgu kritēriju [45].

130. Neraugoties uz visiem šiem apstākļiem, es tomēr nedomāju, ka Komisijas paustais lūgums aizstāt pamatojumu būtu pieņemams, ja vien ar šo lūgumu nebūtu jāsaprot (par ko es stipri šaubos), ka Pirmās instances tiesai bija jākonstatē kļūda juridiskajā vērtējumā.

131. Turpmāk minēto iemeslu dēļ es uzskatu, ka Pirmās instances tiesa būtībā ir pareizi nospriedusi, ka, lai aprēķinātu naudas sodu, Komisija nevarēja pamatoties tikai un vienīgi uz cēloņsakarību starp aizliegtās vienošanās īstenošanu un tās konkrēto ietekmi uz tirgu.

132. Pretēji nostājai, ko Komisija aizstāvēja gan savā atbildes rakstā, gan tiesas sēdē, jautājums par to, vai ar aizliegtas vienošanās faktisku īstenošanu pietiek, lai pierādītu pārkāpuma konkrēto ietekmi uz tirgu, ne

44 — Skat. 2000. gada 16. novembra spriedumus lietā C-248/98 P *KNP BT*/Komisija (*Recueil*, I-9641. lpp., 42. punkts) un lietā C-291/98 P *Sarrió*/Komisija (*Recueil*, I-9991. lpp., 73. punkts), kā arī iepriekš minēto spriedumu apvienotajās lietās *Limburgse Vinyl Maatschappij* u.c./Komisija, 463. punkts.

45 — Šajā ziņā jāpiebilst, ka, lai gan pārsūdzētā sprieduma franču valodas teksta 115. punktā Pirmās instances tiesa izmanto frāzi "défaut de motivation" (pamatojuma nenorādīšana), no teksta tiesvedības valodā (vācu), kurš ir vienīgais autentiskais teksts un kurā izmantota frāze "unzureichende Begründung", skaidri izriet, ka tas, kas ar šo frāzi domāts, ir nevis pamatojuma trūkums (vāciski: "Begründungsmangel"), bet gan nepietiekams vai kļūdains pamatojums ("unzureichende Begründung"). Šādu interpretāciju apstiprina tas apstāklis, ka šī frāze ir izmantota pārsūdzētā sprieduma 99. punktā, kurā Pirmās instances tiesa konstatēja "pamatojuma nepietiekamību" attiecībā uz tirgu lielumu.

tuvu nav tāds, uz kuru attiektos jebkāda Pirmās instances tiesas "pastāvīgā judikatūra". Katrā ziņā Tiesa līdz šim vēl nav atrisinājusi šo problemātiku, ko tā izskata — pirmo reizi — ne vien šajā lietā, bet arī tā saucamajās "Austrijas banku" lietās [46].

133. Kā ģenerāladvokāts Īvs Bots [*Yves Bot*] uzsvēris savos secinājumos, kas 2009. gada 26. martā sniegti minētajās lietās, ir daudz neskaidrību par to, ko nozīmē jēdziens "nosakāms" pamatnostādņu izpratnē [47].

134. Šīs neskaidrības daļēji izriet no Pirmās instances tiesas pretrunīgās judikatūras attiecībā uz jautājumu par to, vai secinājums par aizliegtas vienošanās faktisku īstenošanu ir pietiekams, lai pierādītu pārkāpuma konkrētas ietekmes uz tirgu pastāvēšanu.

135. Kā ģenerāladvokāts Īvs Bots pamatoti norādījis iepriekš minētajos secinājumos [48], šajā ziņā var nošķirt divus judikatūras virzienus.

136. Saskaņā ar pirmo judikatūras virzienu Pirmās instances tiesa uzskata, ka Komisija var vienkārši pamatoties uz aizliegtas vienošanās īstenošanu, lai secinātu, ka pastāv konkrēta ietekme uz tirgu. Šajā virzienā iederas Pirmās instances tiesas spriedums tā saucamajās lietās "Austrijas bankas" [49], spriedums lietā *Groupe Danone*/Komisija [50], kā arī nesenākie spriedumi lietā *Hoechst*/Komisija [51] un lietā *Carbone-Lorraine*/Komisija [52].

137. Taču pārsūdzētajā spriedumā, kā jau norādīju, Pirmās instances tiesa, tieši otrādi, pauda uzskatu, ka, lai pierādītu pārkāpuma konkrēto ietekmi uz tirgu, Komisija nevarēja tikai konstatēt, ka aizliegtā vienošanās tika faktiski īstenota. Šī pieeja atbilst otram judikatūras virzienam, kurš attīstās vienlaikus ar pirmo un būtībā nosaka, ka Komisijai jāspēj sniegt konkrētas un ticamas pazīmes, kas ar pamatotu iespējamības pakāpi liecina, ka aizliegtā vienošanās varēja radīt ietekmi uz

46 — Apvienotās lietas C-125/07 P *Erste Bank der österreichischen Sparkassen AG*/Komisija, C-133/07 P *Raiffeisen Zentralbank Österreich*/Komisija, C-135/07 P *Bank Austria Creditanstalt*/Komisija un C-137/07 P *Österreichische Volksbanken*/Komisija, vēl tiek izskatītas.

47 — Iepriekš minētajās lietās sniegto secinājumu 275. punkts.

48 — Skat. to pašu secinājumu 279.–300. punktu.

49 — 2006. gada 14. decembra spriedums apvienotajās lietās no T-259/02 līdz T-264/02 un T-271/02 *Raiffeisen Zentralbank Österreich*/Komisija (Krājums, II-5169. lpp., 288. punkts). Jāpiebilst, ka šo spriedumu pasludināja tā pati palāta tādā pašā sastāvā kā tā, kas taisījusi pārsūdzēto spriedumu.

50 — 2005. gada 25. oktobra spriedums lietā T-38/02 *Groupe Danone*/Komisija (Krājums, II-4407. lpp., 148. punkts): "vienošanās, kuras priekšmets ir vērsts pret konkurenci, īstenošana, lai arī daļēja, ir pietiekama, lai nebūtu iespējams secināt, ka ar minēto vienošanos nav bijusi ietekme uz tirgu". Jāpiebilst, ka saistībā ar apelāciju, ko iesniedza Tiesai un par ko pasludināja 2007. gada 8. februāra spriedumu lietā C-3/06 P *Groupe Danone*/Komisija (Krājums, I-1331. lpp.), Tiesai šis jautājums nebija jāizskata.

51 — 2008. gada 18. jūnija spriedums lietā T-410/03 *Hoechst*/Komisija (Krājums, II-881. lpp., 345. un 348. punkts).

52 — 2008. gada 8. oktobra spriedums lietā T-73/04 *Carbone Lorraine*/Komisija (Krājums, II-2661. lpp., 84. punkts). Jāpiebilst, ka par šo spriedumu ir iesniegta apelācija Tiesā, kas reģistrēta ar numuru C-554/08 P *Carbone Lorraine*/Komisija, kas vēl nav izskatīta.

tirgu, bet aizliegtās vienošanās faktiskā īstenošana saskaņā ar šo pieeju ir tikai svarīga pazīme, un Komisija savu analīzi nevar ierobežot tikai ar šādas pazīmes izskatīšanu [53].

138. Saskaņā ar šo pieeju pārkāpuma īstenošana ir tikai priekšnosacījums, lai pierādītu aizliegtas vienošanās konkrētas ietekmes uz tirgu pastāvēšanu [54].

139. Līdzīgi ģenerāladvokāta Īva Bota nostājai viņa iepriekš minētajos secinājumos [55] es piekrītu argumentācijai, kas izmantota šajā otrajā judikatūras virzienā.

140. Es uzskatu, ka tad, ja lēmumu, ar kuru Komisija uzņēmumam uzliek naudas sodu par EKL 81. panta 1. punkta pārkāpumu, tā ir iecerējusi pamatot ar to, ka pārkāpumam ir konkrēta ietekme uz tirgu, tai ir jāspēj sniegt konkrētas, ticamas un pietiekamas pazīmes, kas tai ļauj novērtēt to, kāda faktiska ietekme pārkāpumam ir varējusi būt uz konkurenci tirgū. Konkrētāk, ciktāl pārkāpuma konkrētas ietekmes pastāvēšana Komisijai ļauj tāda pārkāpuma gadījumā, kas ir sevišķi smags pēc sava rakstura, pastiprināt tā smagumu un palielināt pamatapmēru virs paredzamās minimālās summas EUR 20 miljoni, šī iestāde nevar vienkārši tikai konstatēt, ka aizliegtā vienošanās ir faktiski īstenota, un tādēļ bez jebkādiem papildu pierādījumiem tikai pieņemt, ka šī aizliegtā vienošanās, visticamāk, ir radījusi ietekmi tirgū.

141. Šāda prasība man šķiet vēl jo atbilstošāka, ja ņem vērā mērķi, kas atgādināts judikatūrā, proti, ka naudas sodi, ko uzliek uzņēmumiem, kuri pārkāpuši EKL 81. panta 1. punktu, ir paredzēti, lai cīnītos pret to pieļautu nelikumīgu rīcību [56].

142. Taču šajā kontekstā, manuprāt, nevarētu atzīt, ka gadījumos, kad runa ir par nolīgumiem, kam ir ar konkurenci nesaderīgs priekšmets, piemēram, tiem, kuri attiecas uz izstrādājumu tirgu un/vai ģeogrāfisko tirgu sadalīšanu, vai tiem, kuri paredz cenu noteikšanu, Komisija ir atbrīvota ne vien no pienākuma pierādīt minēto nolīgumu ietekmi, lai konstatētu pārkāpuma *pastāvēšanu*, bet arī

53 — Skat. Pirmās instances tiesas 2006. gada 27. septembra spriedumus lietā T-322/01 *Roquette Frères*/Komisija (Krājums, II-3137. lpp., 77. un 78. punkts), lietā T-329/01 *Archer Daniels Midland*/Komisija (Krājums, II-3255. lpp., 178.–181. punkts), lietā T-43/02 *Jungbunzlauer*/Komisija (Krājums, II-3435. lpp., 155.–159. punkts) un lietā T-59/02 *Archer Daniels Midland*/Komisija (Krājums, II-3627. lpp., 161.–165. punkts). Šajā sakarā skat. arī Pirmās instances tiesas 2008. gada 8. jūlija spriedumus lietā T-52/03 *Knauf Gips*/Komisija 392.–395. punkts, lietā T-53/03 *BPB*/Komisija (Krājums, II-1333. lpp., 301.–304. punkts) un lietā T-54/03 *Lafarge*/Komisija 584.–587. punkts. Jāpiebilst, ka par spriedumiem, kas pasludināti lietā T-52/03 un lietā T-54/03, ir iesniegtas apelācijas, kas reģistrētas attiecīgi ar numuru C-407/08 P *Knauf Gips*/Komisija un C-413/08 P *Lafarge*/Komisija, kuras Tiesa vēl nav izskatījusi.

54 — Skat. iepriekš minētos spriedumus lietā *Roquettes Frères*/Komisija, 77. punkts, un lietā T-329/01 *Archer Daniels Midland*/Komisija, 180. punkts.

55 — Skat. iepriekš minēto secinājumu 303.–314. punktu.

56 — Skat. it īpaši iepriekš minētos spriedumus lietā *ACF Chemiefarma*/Komisija, 173. punkts, un lietā *SGL Carbon*/Komisija, 37. punkts, kā arī 2007. gada 7. jūnija spriedumu lietā C-76/06 P *Britannia Alloys & Chemicals*/Komisija (Krājums, I-4405. lpp., 22. punkts).

no pienākuma sniegt konkrētas un ticamas pazīmes par pārkāpuma reālo ietekmi uz tirgu, lai gan tā pati uzskata, ka uz šādu kritēriju ir jāpamatojas, lai noteiktu pārkāpuma *smagumu* un galu galā lai aprēķinātu naudas sodu, ko tā paredz uzlikt attiecīgajiem uzņēmumiem.

143. No tā, pēc manām domām, izriet, ka Pirmās instances tiesa pārsūdzētā sprieduma 110. un 111. punktā būtībā ir pamatoti nospriedusi, ka Komisija nevarēja, nesniedzot citus paskaidrojumus, tikai secināt, ka no aizliegtās vienošanās īstenošanas izriet, ka tai ir bijušas reālas sekas attiecībā uz tirgu, un savu lēmumu balstīt tikai uz cēloņsakarības starp aizliegtās vienošanās īstenošanu un tās konkrēto ietekmi uz tirgu.

144. Tādēļ es ierosinu neapmierināt Komisijas iesniegto lūgumu aizstāt pamatojumu.

ii) Par iebildumiem, ko prasītājas izvirzījušas apelācijas sūdzības trešā pamata otrās daļas atbalstam

145. Prasītājas sūdzas, ka Pirmās instances tiesa atteicās atcelt strīdīgo lēmumu, lai gan tā konstatēja, ka Komisija nav ievērojusi pienākumu norādīt pamatojumu kritērijam, kas attiecas uz pārkāpuma konkrēto ietekmi uz tirgu [57]. Tādējādi, kā tās uzskata, Pirmās instances tiesa nevarēja, nepieļaujot kļūdu tiesību piemērošanā, pārsūdzētā sprieduma 190. punktā uzskatīt, ka naudas soda pamatapmērs ir atbilstošs.

146. Pat ja pieņemtu, ka Pirmās instances tiesa ir pamatoti konstatējusi strīdīgā lēmuma nepilnīgumu attiecībā uz pārkāpuma konkrēto ietekmi uz tirgu, nevis atzītu (acīmredzamu) kļūdu šī kritērija vērtējumā, prasītāju izklāstītā argumentācija, manuprāt, nevar būt pieņemama.

147. Jāatgādina, ka gadījumos, kad runa ir par prasībām, kas celtas pret Komisijas lēmumiem, ar kuriem uzņēmumiem uzliek naudas sodus par konkurences noteikumu pārkāpšanu, Pirmās instances tiesai ir divkārša kompetence. No vienas puses, saistībā ar to likumīguma pārbaudi saskaņā ar EKL 230. pantu tai ir jāpārbauda, vai ir ievērots pienākums norādīt pamatojumu, un šī pienākuma neievērošanas dēļ lēmums kļūst *atceļams*. No otras puses, Pirmās instances tiesas kompetencē ir, īstenojot neierobežotas

57 — Apsvērumi, kas šo secinājumu 45. zemsvītras piezīmē izklāstīti attiecībā uz frāzi franču valodā "défaut de motivation" (pamatojuma nesniegšana), kas izmantota pārsūdzētā sprieduma 115. punktā, vienlīdz attiecas arī uz tās pašas frāzes izmantošanu tā paša sprieduma 190. punktā. Tādēļ šī frāze jāsaprot tādējādi, ka tas apzīmē nepilnīgu vai kļūdainu pamatojumu, nevis pamatojuma trūkumu, saskaņā ar pārsūdzētā sprieduma tekstu vācu valodā.

kompetences pilnvaras, kas tai atzītas EKL 229. pantā un Regulā Nr. 1/2003, novērtēt naudas sodu apmēra atbilstību [58].

148. No tā izriet, ka secinājuma par nepietiekamu pamatojumu attiecībā uz vienu no kritērijiem, kas izmantojami, lai aprēķinātu naudas sodu, kurš kādam uzņēmumam uzlikts par EKL 81. panta 1. punkta pārkāpumu, dēļ nevar *ipso facto* atcelt, kaut vai daļēji, lēmumu, ar kuru šis naudas sods uzlikts. Šādu secinājumu izskaidro tas, ka ir daudz kritēriju, ko Komisija var izmantot, lai noteiktu kāda konkrēta pārkāpuma smagumu un ilgumu. Attiecīgā lēmuma rezolutīvā daļa (tātad tostarp arī ar to uzliktā naudas soda apmērs) var pilnīgi pamatoti balstīties uz citiem argumentiem, nevis tiem, ko skārusi pirmās instances tiesas konstatētā kļūda vai trūkums.

149. Strīdīgajā lēmumā Komisija pārkāpuma smaguma dēļ nonāca pie sākumsummas EUR 20 miljonu apmērā. Šis apmērs tika noteikts, ņemot vērā pārkāpuma raksturu, tā reālo ietekmi uz tirgu un minētā tirgus ģeogrāfisko lielumu.

58 — Šajā sakarā skat. iepriekš minēto spriedumu lietā *KNP BT*/Komisija, 38.–40. punkts, un spriedumu lietā *Sarrió*/Komisija, 69.–71. punkts.

150. Pārsūdzētajā spriedumā Pirmās instances tiesa, norādījusi uz trūkumiem Komisijas vērtējumā attiecībā uz konkrēto ietekmi uz tirgu saistībā ar pārkāpuma smaguma noteikšanu, pārbaudīja, vai šie trūkumi varēja arī ietekmēt naudas soda aprēķinu, proti, sākumsummu EUR 20 miljonu apmērā, ko prasītājām noteica strīdīgajā lēmumā.

151. Taču, veicot kontroli, ko tā īsteno saskaņā ar savu neierobežoto kompetenci, Pirmās instances tiesa, pārsūdzētā sprieduma 188. un 189. punktā secinājusi, ka pārkāpuma kvalificēšana par "sevišķi smagu" strīdīgajā lēmumā bija pamatota attiecīgo nolīgumu rakstura dēļ, minētā sprieduma 190. punktā pamatoti nosprieda, ka konstatētie trūkumi konkrētajos apstākļos nevar *novest pie uzliktā naudas soda atcelšanas vai tā apmēra samazināšanas*, jo pārkāpuma kvalificēšana par "sevišķi smagu" bija pamatota, un Komisija bija noteikusi minimālo sākumsummu, kas pamatnostādnēs paredzēta par šādu pārkāpumu (skat., precīzāk, maksimālo apmēru par "smagu" pārkāpumu), proti, EUR 20 miljonus.

152. Citiem vārdiem sakot, Pirmās instances tiesa uzskatīja, ka, lai gan pārkāpuma konkrētā ietekme uz tirgu varētu ļaut Komisijai palielināt tās noteiktā naudas soda sākumsummu, ja tas tā galu galā varētu notikt lietas konkrētajos apstākļos, trūkumiem, kas ietekmējuši šo kritēriju, tomēr katrā ziņā nebija nekādas ietekmes uz konkrētajā lietā noteikto apmēru (un tātad nedz arī

uz strīdīgā lēmuma rezolutīvo daļu), jo šis apmērs atbilda maksimālajam apmēram par smagu pārkāpumu kategoriju pamatnostādņu izpratnē, lai gan attiecīgā pārkāpuma rakstura dēļ to varēja kvalificēt kā "sevišķi smagu" pārkāpumu. Šādos apstākļos Pirmās instances tiesa, īstenojot savu neierobežoto kompetenci, uzskatīja, ka nav vajadzības izmantot tās pilnvaras pārskatīt strīdīgo lēmumu, jo noteiktā sākumsumma jau bija samazināta, salīdzinot ar pārkāpuma kvalificēšanu kā "sevišķi smagu", un tādēļ bija atbilstoša.

153. Pēc manām domām, šādam vērtējumam un šādai pieejai nav konstatējama nekāda kļūda tiesību piemērošanā.

154. Tāpēc es ierosinu noraidīt iebildumus, ko prasītājas izklāstījušas trešā apelācijas sūdzības pamata otrās daļas atbalstam. Tādējādi, manuprāt, šis pamats ir jānoraida pilnībā.

*E — Par ceturto apelācijas sūdzības pamatu attiecībā uz pamatnostādņu pārkāpumu un pārkāpuma smaguma kļūdainu novērtējumu*

155. Šim pamatam ir divas daļas. Pirmā attiecas uz to, ka nav ņemts vērā kļūdainais raksturs novērtējumam par pārkāpuma konkrēto ietekmi uz tirgu. Otrā no minētajām daļām attiecas uz to, ka nav ņemts vērā kā atbildību mīkstinošs apstāklis tas, ka prasītājas esot brīvprātīgi izbeigušas pārkāpumu.

1) Par ceturtā pamata pirmo daļu attiecībā uz to, ka nav ņemts vērā kļūdainais raksturs novērtējumam par pārkāpuma konkrēto ietekmi uz tirgu

a) Lietas dalībnieku argumenti

156. Prasītājas norāda, ka Pirmās instances tiesa pārsūdzētā sprieduma 188.–190. punktā esot pieļāvusi kļūdu tiesību piemērošanā divos aspektos. No vienas puses, Pirmās instances tiesa pārkāpuma smagumu esot noteikusi, ņemot vērā tikai un vienīgi tā abstrakto formu. Pārkāpuma konkrēto apstākļu neņemšana vērā esot pretrunā gan pamatnostādnēm, gan Tiesas judikatūrai un Komisijas lēmumu pieņemšanas praksei. No otras puses, Pirmās instances tiesa esot kļūdījusies, uzskatīdama, ka sākumsumma, kas pamatnostādnēs paredzēta par "sevišķi smagu" pārkāpumu, ir minimālais apmērs, no kura nedrīkst atkāpties. Šāda pieeja esot pretrunā Komisijas lēmumu pieņemšanas praksei un esot uzskatāma par samērīguma principa pārkāpumu.

157. Komisija daļēji atsaucas uz argumentāciju, ko tā saistībā ar trešo pamatu izklāstījusi attiecībā uz pārkāpuma konkrēto ietekmi uz tirgu. Tā piebilst, ka Pirmās instances tiesa pamatnostādnēs paredzēto sākumsummu nav uzskatījusi par nepārkāpjamu slieksni, bet, tieši otrādi, pārsūdzētā sprieduma 206. un 223. punktā pārbaudīja tās samērīgumu. Runājot par prasītāju argumentiem attiecībā uz Komisijas lēmumu pieņemšanas praksi, minētie piemēri esot vai nu neatbilstoši, vai arī jauni vai nepareizi.

159. Konkrētajā gadījumā atgādinu, ka Pirmās instances tiesa pārsūdzētā sprieduma 188. punktā nosprieda, ka sava rakstura dēļ attiecīgais pārkāpums, kura priekšmets bija izstrādājumu tirgu un ģeogrāfiskā tirgus sadalīšana, ir klajš konkurences tiesību pārkāpums un tādēļ uzskatāms par sevišķi smagu pārkāpumu. Pārsūdzētā sprieduma 189. punktā Pirmās instances tiesa no tā secināja, ka, ievērojot pamatnostādnēs sniegto definīciju, pārkāpuma kvalificēšana strīdīgajā lēmumā par "sevišķi smagu" bija pamatota.

b) Vērtējums

160. Taču šādam vērtējumam kā tādam, manuprāt, nepiemīt nekāda kļūda tiesību piemērošanā.

158. Jāatgādina, ka, izskatot apelāciju, kas iesniegta pret Pirmās instances tiesas spriedumu, ar kuru noteikts apmērs naudas sodam, kas uzlikts uzņēmumam, kurš pārkāpis Kopienu konkurences noteikumus, Tiesas kontrole izpaužas tādējādi, ka jāpārbauda, pirmkārt, cik lielā mērā Pirmās instances tiesa juridiski pareizi ir ņēmusi vērā visus būtiskos apstākļus, lai novērtētu konkrētās rīcības smagumu saskaņā ar EKL 81. pantu un EKL 82. pantu, kā arī Regulas Nr. 17 15. pantu (vai Regulas Nr. 1/2003 23. pantu), un, otrkārt, vai Pirmās instances tiesa no juridiskā viedokļa pietiekami ir atbildējusi uz visiem argumentiem, ko prasītājs ir iesniedzis pieteikuma par naudas soda atcelšanu vai tā apmēra samazināšanu pamatojumam [59].

161. Spriedumā lietā *Thyssen Stahl*/Komisija [60] Tiesai jau bija iespēja apstiprināt Pirmās instances tiesas pieņemto pieeju, proti, ka pārkāpuma smagumu var noteikt, atsaucoties uz nelikumīgās rīcības raksturu un priekšmetu, un ka apstākļiem, kas saistīti ar šādas rīcības priekšmetu, var būt lielāka nozīme attiecībā uz naudas soda apmēra noteikšanu nekā apstākļiem, kas saistīti ar tās sekām. Tiesa tādējādi nosprieda, ka pret konkurenci vērstas prakses sekas tādēļ nav izšķirošs kritērijs naudas soda atbilstoša apmēra novērtēšanā [61].

59 — Skat. it īpaši iepriekš minēto spriedumu lietā *Baustahlgewebe*/Komisija, 128. punkts, spriedumu lietā *Nederlandse Federatieve Vereniging voor de Groothandel op Elektrotechnisch Gebied*/Komisija, 217. punkts, un spriedumu lietā *Groupe Danone*/Komisija, 69. punkts.

60 — 2003. gada 2. oktobra spriedums lietā C-194/99 P (*Recueil*, I-10821. lpp.).

61 — Turpat, 118. punkts.

162. Turklāt, kā Pirmās instances tiesa pamatoti atsaukusies pārsūdzētā sprieduma 189. punktā, Komisija pamatnostādnēs ir norādījusi, ka, runājot par sevišķi smagiem pārkāpumiem, tie "galvenokārt ir horizontāli ierobežojumi, kas izpaužas kā "cenu karteļi" un tirgus sadales kvotas vai citāda prakse, kura apdraud iekšējā tirgus pienācīgu darbību, piemēram, valstu tirgu sadale" (1.A punkta otrās daļas trešais ievilkums).

163. No šī indikatīvā apraksta izriet, ka nolīgumus vai saskaņotas darbības, kuru mērķis — kā konkrētajā gadījumā — ir, no vienas puses, sadalīt izstrādājumu tirgus, sadalot Eiropas adatu un citu metāla galantērijas preču tirgu, un, no otras puses, sadalīt ģeogrāfisko tirgu, sadalot Eiropas rokdarbiem paredzēto šujamadatu, amatnieku adatu, adāmadatu un tamborēšanas adatu tirgu, var, pamatojoties tikai uz to raksturu vien, kvalificēt kā "sevišķi smagus", un nav nepieciešams, lai šāda rīcība tiktu raksturota ar konkrētu ietekmi.

164. Tādēļ es uzskatu, ka prasītājas nevar sūdzēties par to, ka Pirmās instances tiesa būtībā ir nospriedusi, ka kritērijiem, kas uzskaitīti pamatnostādņu 1.A punkta pirmajā daļā, nav vienādas nozīmes pārkāpuma smaguma novērtēšanas kontekstā.

165. Turklāt, kā jau norādīju šo secinājumu 151. un 152. punktā, Pirmās instances tiesa, norādījusi uz trūkumiem Komisijas vērtējumā attiecībā uz pārkāpuma konkrēto ietekmi, tomēr atteicās izmantot savas pilnvaras pārskatīt strīdīgajā lēmumā noteiktā naudas soda sākumsummu, būtībā uzskatot, ka konkrētajos apstākļos tajā noteiktais apmērs jau bija samazināts, salīdzinot ar pārkāpuma kvalificēšanu kā "sevišķi smagu" tā rakstura dēļ. Tādēļ — pretēji tam, ko apgalvo prasītājas, Pirmās instances tiesa nav uzskatījusi, ka strīdīgajā lēmumā noteiktā sākumsumma EUR 20 miljonu apmērā būtu nepārkāpjams slieksnis, bet, tieši otrādi, īstenojot savu neierobežoto kompetenci, pārbaudīja, vai šis apmērs būtu vai nebūtu jāpārskata, kā izriet no pārsūdzētā sprieduma 190. punkta [62]. To, ka, ievērojot konkrētos apstākļus, Pirmās instances tiesa nosprieda negrozīt strīdīgajā lēmumā noteiktā naudas soda sākumsummu, paskaidrojot iemeslus šāda novērtējuma atbalstam, pašu par sevi nevar uzskatīt par samērīguma principa pārkāpumu. Turklāt iespējamajam apstāklim, ka citu nelikumīgu rīcību citās lietās Komisija ir vērtējusi citādi, nav nekādas nozīmes, jo Komisijas lēmumu pieņemšanas prakse nav juridisks pamatojums naudas sodu noteikšanai konkurences jomā [63].

62 — Attiecībā uz līdzīgu pieeju skat. it īpaši Pirmās instances tiesas 2003. gada 9. jūlija spriedumu lietā T-223/00 *Kyowa Hakko Kogyo* un *Kyowa Hakko Europe*/Komisija (*Recueil*, II-2553. lpp., 77.–89. punkts).

63 — Skat. it īpaši iepriekš minētos spriedumus apvienotajās lietās *Dansk Rørindustri* u.c./Komisija, 209.–213. punkts; lietā *JCB Service*/Komisija, 205. punkts, un lietā C-510/06 P *Archer Daniels Midland*/Komisija, 82. punkts.

166. Tādēļ ceturtā apelācijas sūdzības pamata pirmā daļa ir jānoraida.

2) Par ceturtā pamata otro daļu attiecībā uz to, ka nav ņemts vērā kā atbildību mīkstinošs apstāklis tas, ka prasītājas esot brīvprātīgi izbeigušas pārkāpumu

a) Lietas dalībnieku argumenti

167. Šajā daļā prasītājas apgalvo, ka Pirmās instances tiesa pārsūdzētā sprieduma 211. un 213. punktā esot pieļāvusi kļūdu tiesību piemērošanā, nospriežot, ka atbildību mīkstinošu apstākli var atzīt tikai tad, ja attiecīgie uzņēmumi savu pret konkurenci vērsto rīcību ir izbeiguši pēc Komisijas iejaukšanās. Prasītājas norāda, ka pārkāpuma brīvprātīga izbeigšana vēl pirms Komisijas pirmajiem pierādījumu vākšanas pasākumiem pēc loģikas būtu jāņem vērā kā viens no atbildību mīkstinošiem apstākļiem, jo ir skaidrs, ka tā nav ņemta vērā, novērtējot pārkāpuma ilgumu.

168. Komisija uzskata, ka Pirmās instances tiesas analīze atbilst tās judikatūrai, kuru nav nekāda iemesla apšaubīt.

b) Vērtējums

169. Nav strīda, ka Pirmās instances tiesa noraidīja prasītāju argumentāciju, kuras tai prasīja Komisijai piemērot sankciju par to, ka tā atteikusies tām par labu atzīt atbildību mīkstinošu apstākli saskaņā ar pamatnostādņu 3. punktu, atteikumu pamatojot ar to, ka pārkāpums beidzās pirms tās pirmās iejaukšanās.

170. Pārsūdzētā sprieduma 211. punktā Pirmās instances tiesa nosprieda, ka nelikumīga nolīguma priekšlaikus izbeigšana nedod tiesības uz atbildību mīkstinoša apstākļa atzīšanu pamatnostādņu 3. punkta izpratnē. Samazinājuma piemērošana šādos apstākļos tikai divkāršotu to, kas jau izdarīts, pārkāpumu ilgumu ņemot vērā naudas sodu aprēķinā. Konkrētajā gadījumā Pirmās instances tiesa pārsūdzētā sprieduma 212. punktā konstatēja, ka nelikumīgā nolīguma izbeigšana nenotika nedz Komisijas rīcības dēļ, nedz arī tādēļ, ka prasītājas būtu nolēmušas izbeigt pārkāpumu, bet galvenokārt tādēļ, ka prasītājām palielinājās ražošanas jauda Čehijā, kā prasītājas norādījušas savā atbildē uz paziņojumu par iebildumiem. Pārsūdzētā sprieduma 213. punktā tā norādīja, ka nolīguma priekšlaikus izbeigšana jau ir ņemta vērā pārkāpuma ilguma novērtējumā un tādēļ nevar kalpot par atbildību mīkstinošu apstākli.

171. Neatkarīgi no (faktiskā) jautājuma par to, vai prasītājas pārkāpumu priekšlaikus

izbeidza pilnīgi brīvprātīgi vai ar ekonomisku nepieciešamību saistītu iemeslu dēļ, Pirmās instances tiesas veiktajā pamatnostādņu interpretācijā, manuprāt, nevar konstatēt kļūdu tiesību piemērošanā.

172. Atgādināšu, ka pamatnostādņu 3. punktā būtībā ir norādīts, ka Komisijas noteikto naudas soda pamatapmēru samazina, ja uzņēmums, kas apsūdzēts pārkāpumā, to izbeidz uzreiz pēc Komisijas pirmās iejaukšanās.

173. Taču spriedumā lietā *Dalmine*/Komisija Tiesai jau bija iespēja apstiprināt Pirmās instances tiesas vērtējumu, proti, ka atbildību mīkstinošu apstākli saskaņā ar pamatnostādņu 3. punktu nevar atzīt, ja konstatētais pārkāpums bija beidzies vai tuvojās nobeigumam brīdī, kad Komisija sākusi veikt pirmās pārbaudes [64].

174. Šāda pieeja, lai gan nedaudz atšķirīgos apstākļos, tika nesen apstiprināta iepriekš minētajā spriedumā lietā C-510/06 P *Archer Daniels Midland*/Komisija, kurā Tiesa uzskatīja, ka minētajam uzņēmumam pamatoti atteica tam uzliktā naudas soda pamatapmēra samazināšanu, atteikumu pamatojot ar to, ka tas savu nelikumīgo rīcību izbeidza pēc Amerikas Savienoto Valstu konkurences iestāžu pirmās iejaukšanās, kas minētajā lietā notika pirms Komisijas iejaukšanās [65]. Tiesa šādu vērtējumu pamatoja ar nepieciešamību saglabāt Komisijas uzliktā naudas soda preventīvo iedarbību un ar EKL 81. panta 1. punkta lietderīgo iedarbību [66].

175. No tā izriet, ka šajā gadījumā Pirmās instances tiesa nav pieļāvusi nekādu kļūdu tiesību piemērošanā, apstiprinot strīdīgajā lēmumā izklāstīto Komisijas atteikumu atzīt prasītāju labā atbildību mīkstinošu apstākli par to, ka tās priekšlaikus izbeigušas EKL 81. panta 1. punkta pārkāpumu, kura pastāvēšanu tās neapstrīd.

176. Tādēļ es uzskatu, ka ceturtā apelācijas sūdzības pamata otro daļu nevar pieņemt. Arī šis pamats ir jānoraida pilnībā.

64 — 158. un 160. punkts.

65 — 150. punkts.

66 — Turpat, 149. punkts.

*F — Par piekto apelācijas sūdzības pamatu attiecībā uz samērīguma principa pārkāpumu, nosakot naudas soda apmēru*

1) Lietas dalībnieku argumenti

177. Prasītājas apgalvo, ka, novērtējot pārkāpuma smagumu saistībā ar naudas sodu noteikšanu, Pirmās instances tiesa divējādi nav ievērojusi samērīguma principu. No vienas puses, Pirmās instances tiesa esot formāli piemērojusi pamatnostādnes, neņemot vērā pārkāpuma konkrētos apstākļus. No otras puses, Pirmās instances tiesa naudas soda samērīgumu esot pārbaudījusi tikai pret nošķirtu kritēriju kontekstā, neņemot vērā lietas apstākļus visā to kopumā. Prasītājas šajā sakarā kritizē tieši pārsūdzētā sprieduma 228.–232. punktu.

178. Komisija uzskata, ka šis pamats nav pieņemams, jo ar to Tiesa tiek aicināta pārskatīt naudas soda līmeni. Pakārtoti, tā uzsver, ka Pirmās instances tiesa sīki pārbaudīja naudas soda samērīgumu un ka prasītāju argumenti nav pamatoti.

2) Vērtējums

179. Runājot par prasītāju pirmo iebildumu attiecībā uz pamatnostādņu formālu piemērošanu, tas ir jānoraida to pašu iemeslu dēļ, kas izklāstīti šo secinājumu 165. punktā. Šī iebilduma atbalstam prasītājas tikai no jauna atkārto kritiku par to, ka Pirmās instances tiesa sākumsummu EUR 20 miljonu apmērā esot uzskatījusi par nepārkāpjamu slieksni. Taču, kā jau iepriekš norādīju, šādu kritiku nevar pieņemt.

180. Runājot par otro iebildumu, ir jāatgādina, ka saskaņā ar pastāvīgo judikatūru Tiesai apelācijas tiesvedībā, ievērojot tiesisko apziņu,

nav jāveic savs novērtējums, lai aizstātu Pirmās instances tiesas novērtējumu, kuru tā, īstenojot tai piešķirto neierobežoto kompetenci, ir veikusi, lemjot par naudas soda apmēru, kas uzņēmumam uzlikts par Kopienu tiesību pārkāpumu [67].

181. No tā izriet, ka apelācijas tiesvedībā Tiesai nav kompetences vispārīgi pārbaudīt naudas sodus [68].

182. Taču šajā gadījumā prasītājas savā apelācijas sūdzībā aicina Tiesu faktiski pārskatīt Pirmās instances tiesas uzliktā naudas soda apmēru. Savas apelācijas sūdzības 103.–108. punktā tās apgalvo, ka tādu apstākļu dēļ kā tas, ka it kā neesot bijusi konkrēta ietekme uz tirgu, pārkāpuma ilgums un mainīgā ietekme, tā priekšlaikus izbeigšana, iespējamais naudas soda un kopējā apgrozījuma nesamērīgums, attiecīgo tirgu it kā nelielais izmērs, kā arī procentuālais lielums, kam atbilst Komisijas uzliktais naudas sods, salīdzinot ar attiecīgo tirgu pirmā līmeņa gada apjomu, Pirmās instances tiesai bija jāsamazina strīdīgajā lēmumā uzliktā naudas soda apmērs.

183. Apelācijas tiesvedībā Tiesai ir jāpārbauda, vai Pirmās instances tiesa no juridiskā viedokļa pietiekami ir atbildējusi uz visiem argumentiem, ko prasītājs ir iesniedzis pieteikuma par naudas soda atcelšanu vai tā apmēra samazināšanu pamatojumam [69].

184. Šajā ziņā, kā Komisija norādījusi savā atbildes rakstā un kā izriet no šajos secinājumos veiktās trešā un ceturtā apelācijas sūdzības pamata analīzes, Pirmās instances tiesa ir sīki izskatījusi prasītāju argumentus, kas atkārtoti iepriekš minētajā apelācijas sūdzības 103.–108. punktā.

185. Turklāt, runājot par viskonkrētāko kritiku, kas attiecas uz naudas soda iespējamo nesamērīgumu, salīdzinot ar prasītāju kopējo apgrozījumu un attiecīgo tirgu pirmā līmeņa apjomu un kas nav izskatīta, atbildot uz iepriekšējiem apelācijas sūdzības pamatiem, Pirmās instances tiesa pārsūdzētā sprieduma 228.–232. punktā pamatoti pārbaudīja, vai strīdīgajā lēmumā noteiktais apmērs, ievērojot prasītāju argumentāciju un tās neierobežoto kompetenci, ir samērīgs ar minētajiem apstākļiem. Šajā sakarā jānorāda, ka Pirmās instances tiesa šo vērtējumu veica, neņemot vērā Regulas Nr. 1/2003 23. panta 2. punktā

67 — Skat. it īpaši 1994. gada 15. decembra spriedumu lietā C-320/92 P *Finsider*/Komisija (*Recueil*, I-5697. lpp., 46. punkts), 1999. gada 8. jūlija spriedumu lietā C-51/92 P *Hercules Chemicals*/Komisija (*Recueil*, I-4235. lpp., 109. punkts) un iepriekš minētos spriedumus apvienotajās lietās *Limburgse Vinyl Maatschappij* u.c./Komisija, 614. punkts, un apvienotajās lietās *Dansk Rørindustri* u.c./Komisija, 245. punkts.

68 — Šajā sakarā skat. iepriekš minēto spriedumu apvienotajās lietās *Dansk Rørindustri* u.c./Komisija, 246. punkts un tajā minētā judikatūra.

69 — Skat. it īpaši iepriekš minētos spriedumus lietā *Baustahlgewebe*/Komisija, 128. punkts, un lietā *Groupe Danone*/Komisija, 69. punkts.

noteikto maksimālo summu 10 % apmērā no kopējā apgrozījuma, kuras ievērošana, kā Pirmās instances tiesa pareizi nospriedusi pārsūdzētā sprieduma 226. punktā, nevarētu automātiski garantēt naudas soda samērīgumu.

186. Ņemot vērā šos apsvērumus, es ierosinu noraidīt piekto apelācijas sūdzības pamatu un tātad arī visu apelāciju kopumā.

**III — Par tiesāšanās izdevumiem**

187. Atbilstoši Reglamenta 122. panta pirmajai daļai, ja apelācija nav pamatota, Tiesa lemj par tiesāšanās izdevumiem. Saskaņā ar Reglamenta 69. panta 2. punktu, kas piemērojams apelācijas tiesvedībā, pamatojoties uz Reglamenta 118. pantu, lietas dalībniekam, kuram spriedums nav labvēlīgs, piespriež atlīdzināt tiesāšanās izdevumus, ja to ir prasījis lietas dalībnieks, kuram spriedums ir labvēlīgs. Tā kā Komisija ir prasījusi piespriest prasītājām atlīdzināt tiesāšanās izdevumus un tā kā tām, manuprāt, spriedumam jābūt nelabvēlīgam, tad tām būtu jāpiespriež atlīdzināt ar apelāciju saistītos tiesāšanās izdevumus.

**IV — Secinājumi**

188. Ņemot vērā iepriekš minētos apsvērumus, es ierosinu Tiesai pasludināt šādu spriedumu:

1) apelāciju noraidīt;

2) *William Prym GmbH & Co. KG* un *Prym Consumer GmbH & Co. KG* atlīdzina tiesāšanās izdevumus.